

Institutul de Științe ale Educației

Speranța Farca

coordonator

Începem grădinița!

Ghidul părinților și educatoarelor

2010

Autori:

dr. Speranța Farca (coord.), cercetător științific III , cap. 2, cap. 3, cap. 5

Gabriela Alecu, cercetător științific III, cap. 1.1, 1.2.1, 1.2.2, 1.2.3, 1.2.5

dr. Monica Cuciureanu, cercetător științific III, cap. 4

drd. Șerban-Adrian Mircea, cercetător științific, subcap. 1.2.4.

Mulțumiri pentru sprijin cadrelor didactice de la:

Grădinița Nr. 111, Grădinița Nr. 209, Grădinița Nr. 41, Grădinița Nr. 57
(sector 6, București)

Grădinița Nr. 280, Grădinița Nr. 234 (sector 2, București)

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Începem grădinița! Ghidul părinților și educatoarelor / **Speranța Farca**, **Gabriela Alecu**, **Monica Cuciureanu**, **Adrian Mircea** -
Iași: PIM, 2010
Bibliogr.
ISBN: 978-606-520-747-9

I. Farca, Speranta
II. Alecu, Gabriela
III. Cuciureanu, Monica
IV. Mircea, Adrian

373.24

Cuprins

Copilul și familia sa	4
1.1. <i>Copilul ca ființă socială.....</i>	5
1.2. <i>Familia ca mediu educațional.....</i>	7
1.2.1. <i>Rolul mamei.....</i>	9
1.2.2. <i>Rolul tatălui</i>	11
1.2.3. <i>Rolul bunicilor</i>	14
1.2.4. <i>Rolul bonei</i>	16
1.2.5. <i>Educația parentală</i>	20
Pregătirea pentru grădiniță	30
2.1. <i>Pregătirea părinților și a familiei.....</i>	31
2.1.1. <i>Prin ce trec părinții când copilul începe grădinița?.....</i>	31
2.1.2. <i>Cine îi ajută pe părinți?</i>	33
2.2. <i>Pregătirea copilului.....</i>	35
2.2.1. <i>Repere pentru sesizarea momentului propice de intrare în grădiniță</i>	36
2.2.2. <i>Semne concrete care, împreună, arată nevoia copilului de grădiniță</i>	38
2.2.3. <i>Precauții în aducerea copilului la grădiniță</i>	39
2.2.4. <i>Pregătirea generală a copilului pentru viața socială</i>	40
2.2.5. <i>Pregătirea specifică a copilului pentru intrarea în grădiniță</i>	41
2.2.6. <i>Ce îl ajută concret pe copil pentru o bună integrare în grădiniță?</i>	42
Grădinița.....	48
3.1. <i>Beneficiile grădiniței</i>	50
3.2. <i>Personalitatea educatoarei.....</i>	52
3.2.1. <i>Exemple de comunicări ratate între educatoare și părinți</i>	55
3.2.2. <i>Exemple de comunicări ratate între părinți și educatoare</i>	57
3.2.3. <i>Calități ale educatoarei</i>	59
3.3. <i>Mediul din grădiniță.....</i>	64
3.3.1. <i>Soluții ce pot fi adoptate de grădiniță pentru facilitarea integrării copiilor nou veniți</i>	64
Colaborarea constantă și coerentă dintre familie și grădiniță	66
4.1. <i>Premise pentru buna colaborare dintre membrii familiei și personalul grădiniței</i>	67
4.2. <i>Principalele modalități de colaborare dintre partenerii educaționali</i>	70
4.3. <i>Cele mai frecvente căi de întâlnire dintre familie și personalul grădiniței</i>	72
În loc de concluzii.....	77

Capitolul 1

Copilul și familia sa

Copilul este un membru plin al familiei sale, el modifică structura acesteia încă de când este în uter. Vârsta, sexul, numărul și personalitatea copiilor influențează și ele preocupările părinților.

Odată cu nașterea copilului se “nasc” și părinții lui. Adulții devin și evoluează ca părinți în raport cu copilul lor, învață și cresc împreună. Astfel, o mamă de bebeluș va fi altfel decât o mamă de adolescent, tot astfel cum părintele unui copil obosit sau bolnav va avea alte așteptări față de părintele unui copil odihnit sau sănătos. De asemenea, un părinte care are mai mulți copii se descoperă comportându-se cu fiecare diferit în funcție de personalitatea lor, chiar dacă îi iubește pe toți la fel de mult.

Părinții parcurg împreună cu fiecare dintre copiii lor drumul creșterii și dezvoltării, transformându-se, învățând, evoluând.

Intrarea la grădiniță a copilului, ca primă „ieșire în lume”, presupune un proces de separare la care participă și părinții lui. Oricum, până la această etapă ei au parcurs deja un drum împreună, au o istorie și o experiență a unor separări care acum se pot reactualiza (nașterea, înțărcarea, reînceperea serviciului de către mamă).

1.1. Copilul ca ființă socială

Fiecare etapă din dezvoltarea copilului are cerințele proprii și un mediu specific. Astfel, așa cum fătul nu poate trăi netraumatic în afara uterului înainte de nouă luni (când se poate declanșa nașterea) nici copilul foarte mic nu poate ieși mai devreme din cadrul mediului familial atât de necesar primilor lui ani de viață (3, 4 ani). În educație se dovedește că toate se petrec la timpul lor, cu chibzuință și așezare.

După depășirea stării de nou-născut, bebelușul se află fascinat de fețele oamenilor și mai ales ale altor copii unde se poate oglindi, se poate regăsi. El are nevoie de interacțiuni sociale, cu condiția de a dispune de un *spațiu asigurator* (brațele mamei, casa proprie, leagănul sau căruciorul) și de un *timp personal* în care suportă astfel de contacte (după care copilul obosește psihic și are nevoie de retragere). Bebelușul însuși *inițiază contacte* (privind, chiuind, zâmbind) și tot el *le va pune capăt* atunci când nu le mai dorește (adoarme sau își ascunde fața, întorcând-o către mamă pentru a întrerupe contactul vizual cu persoana necunoscută, pentru el ceea ce nu vede nici nu mai există). Pentru această manifestare socială

însă, bebelușul are nevoie de o persoană adultă care să țină seama de semnalele sale.

Odată cu achiziționarea mersului biped, copilul își începe explorarea mediului natural și social. Acum va putea el însuși stabili relații de la egal la egal cu alți copii. Copilul care învață să meargă experimentează începutul independenței corporale (descoperind cum își poate controla trupul cu funcțiile sale) și al unei independențe sociale (poate iniția și întrerupe relații). Pentru exersarea acestei independențe însă, copilul are nevoie de adăpostul asigurator al unui adult personal de referință. Adultul are rolul de a încuraja, de a proteja și de a sesiza când copilul este prea obosit de aceste interacțiuni și are nevoie de retragerea în spațiul său personal.

Orice bebeluș (care nu este nou-născut) sănătos, cu părinți sociabili, este dornic de a fi împreună cu alții ca el. Părinții îi oferă copilului o imagine influențată de iubirea, amărăciunile, grijile, speranțele și așteptările lor. La aceasta este important să se adauge complementar și o imagine a celorlalți copii, mai aproape de felul lor de a percepe lumea și viața, mai aproape de nevoile, greutățile, mirările și interesele lor.

Copiii mici, dacă se simt în siguranță, au capacitatea de a interacționa spontan cu orice alt copil. Ei se joacă cu ceilalți, îi observă, preiau comportamente - trăiesc intens.

Pentru un copil mic, obiectele și hrana sunt elemente de intermediere a relațiilor. Ei își iau și își dau obiecte, vor să mănânce împreună. Faptul că un bebeluș se întinde către biscuitul altui copil este un semn al dorinței de interacțiune. Din acest motiv se întâmplă adesea ca fratele mai mare să-și exprime acceptarea înfundând gura bebelușului cu ce are el mai bun de mâncare. La fel se petrece și în parcuri unde mamele vin adesea cu mâncare ce poate fi împărțită. Copilul mic, deși nu este foarte selectiv,

poate respinge violent contactele cu adulții sau copii cu comportamente bruște, imprevizibile, care nu oferă asigurare.

Deși bebelușul are o mare nevoie de contact cu alți copii, el nu este pregătit pentru o intrare în social fără a dispune de asigurarea unui adult personal de referință (părinte, bunic, bonă).

Momentul intrării în social, al „tregerii pragului casei” este prea important pentru devenirea ulterioară a copilului ca fie ratat prin grabă sau nebagare de seamă. Acest moment ține de nivelul dezvoltării afective a copilului, de capacitatea sa de independență și nu de vârsta fizică. Oricum, odată sesizat momentul propice intrării în social a copilului, aceasta trebuie organizată lin, treptat, cu reveniri și pauze (și adulții au nevoie de „pauze” pentru viața lor socială, pe care și le organizează prin timpul liber, sfârșituri de săptămână, vacanțe).

Rousseau ne atrage atenția că un copil nu este un adult în miniatură; parafrazându-l, putem spune că *nici un bebeluș nu este un preșcolar mai mic*. Fiecare vârstă își are caracteristicile ei și este important ca noi adulții să ținem seama de ele, să conștientizăm că graba noastră nu duce la creșterea mai rapidă a copilului, ci la sărirea unor etape esențiale în devenirea lui.

1.2. Familia ca mediu educațional

Deși bazată pe predispoziții bio-psihologice, „meseria de părinte” se învață. Chiar atunci când este puternic dorită, nașterea primului copil constituie în general, o perioadă deosebit de dificilă. Partenerii de cuplu trăiesc o schimbare majoră: nu numai programul activităților sau timpul de odihnă se modifică, ci toate atribuțiile pe care le aveau anterior în familie.

Chiar relația dintre ei cunoaște anumite reajustări. Apar noi responsabilități și sarcini resimțite ca suprasolicitanțe, mai ales în primele luni de viață ale copilului. Dragostea amândurora se redistribuie, focalizându-se asupra nou-născutului devenit centrul preocupărilor cotidiene.

Nu de puține ori se întâmplă ca tatăl să se simtă exclus din cauză că mama este absorbită cu totul de bebeluș. El poate să reacționeze în mod conflictual sau să se refugieze în activități extrafamiliale. Acesta nu este însă decât unul dintre scenariile posibile. În familiile bazate pe iubire și înțelegere reciprocă nașterea unui copil întărește de obicei solidaritatea dintre soți. Întărește sentimentul propriei valori și prețuirea pentru celălalt. Echilibrul familiei, cu tot ce înseamnă acest lucru (atmosfera din familie, relații armonioase între membrii ei etc.) și sănătatea fizică și psihică a copilului depind în cea mai mare măsură de modul în care cei doi reușesc să depășească situațiile problematice inițiale și să intre în rolul de părinți.

În adoptarea comportamentelor parentale, dimensiunea feminitate-masculinitate este deosebit de importantă. Chiar dacă rolurile de părinți sunt prescrise de norme sociale și culturale, există totuși unele atribute care țin de un substrat genetic definitoriu pentru fiecare sex în parte; astfel, orice inversare de rol între cei doi părinți (mamă masculină, voluntară, autoritară, „mână de fier” - tată slab, feminizat) poate provoca tulburări în dobândirea de către copil a identității sale sexuale și conduce la forme neadecvate de relaționare socială (A. Ionescu, 1985).

Rolul patern și cel matern sunt complementare, se sprijină și se întregesc reciproc. Este de aceea esențial ca părinții să adopte comportamentele corecte, conforme cu sexul ai cărui reprezentanți sunt, nu numai față de copil, ci și în relațiile dintre ei.

1.2.1. Rolul mamei

Relația mamă-copil se stabilește încă din perioada intrauterină. După naștere, ea continuă să fie o legătură privilegiată, mama și bebelușul trăind într-o uniune fuzională. De calitatea acestor interacțiuni precoce depinde atașamentul sugarului de mama sa, atașament esențial pentru dezvoltarea lui fizică, psihologică și socială. Alăptatul, îngrijirea, îmbrățișările sunt tot atâtea momente în care cei doi se află într-un contact fizic binefăcător; deși în primele două luni sugarul este lipsit de posibilitatea de a răspunde, el percepe aceste manifestări de dragoste maternă, care, atunci când nu sunt arbitrare, capricioase sau insuficiente, îi creează satisfacție și sentimentul că este protejat. Încrederea dobândită în această fază timpurie a dezvoltării este fundamentul pe care se construiește atitudinea lui de mai târziu față de ceilalți.

Raporturile cu mama reprezintă, așadar, primele experiențe sociale și afective cu o importanță capitală pentru dezvoltarea copilului ca ființă socială, capabilă să-și gestioneze emoțiile, să se deschidă spre alții, să aibă așteptări pozitive în viața de relație. În acest sens, cercetătorii accentuează faptul că legătura timpurie dintre mamă și copil are reverberații majore în viața viitorului adult.

Atașamentul durabil și pozitiv se realizează:

- printr-o legătură de dragoste stabilă;
- venind de la aceeași persoană (mama sau, în cazul orfanilor și al copiilor abandonați, o figură feminină care-și asumă acest rol);
- capabilă să răspundă adecvat nevoilor copilului, să-l protejeze și să-l răsplătească.

Deși sentimentele materne au un important substrat biologic, ele nu se declanșează și nu funcționează automat; condiții sociale, culturale și

factori ce țin de personalitatea mamei intervin întotdeauna în joc, în sensul întăririi lor sau, dimpotrivă, al slăbirii sau chiar al blocajului. Pe de altă parte, afecțiunea pentru copil nu garantează echilibrul relației.

Există astfel **două forme principale de raportare nesatisfăcătoare mamă-copil** (J. Bowlby, 1984):

- raporturile inadecvate;
- raporturile insuficiente.

Prin **raporturi inadecvate** se înțeleg, în general, comportamente și atitudini materne precum: preocuparea exagerată, marcată în permanență de teamă și neliniște; ostilitatea mamei disimulată sub aspectul grijii anxioase; oscilații bruște între tandrețe și agresivitate; schimbări de dispoziție ciclice; respingerea copilului etc.

Raporturile insuficiente privesc situațiile caracterizate de slabă prezență a mamei sau pe acelea în care mama este cu totul absentă (situații numite carențiale).

Situații carențiale constituie, de exemplu, spitalizarea timpurie și prelungită în absența mamei; separarea copilului prin creșterea lui de către bunici sau de alte rude într-o altă localitate decât aceea în care trăiesc părinții; absența îndelungată din cămin a mamei plecată la lucru într-o țară străină etc.

Neangajarea în relația cu copilul lipsa căldurii afective materne, sărăcia informației vehiculate constituie factori de mare risc în apariția unor tulburări psihice variate, de la retard mintal, întârzieri în dezvoltarea limbajului, dizarmonii de personalitate, la incapacitatea de a stabili relații sănătoase cu cei din jur. Astfel, la copiii instituționalizați de timpuriu (R. A. Spitz, 1968) se înregistrează o rată foarte mare de handicap intelectual, comparativ cu cei crescuți în familie de o mamă iubitoare și echilibrată psihic; cercetările au evidențiat, de asemenea, existența unui raport

direct între scăderea coeficientului de sociabilitate și durata despărțirii de mamă (J. Bowlby, 1984).

Pentru fetițe mama reprezintă prima oglindă în care, privindu-se, încep să-și conștientizeze propria feminitate. Imitând comportamentul ei în jocul cu păpușile, îmbrăcându-se uneori pe ascuns, când nu pot fi văzute de cei mari, în rochiile ei, folosindu-i rujul sau parfumul, ele nu fac decât să exerseze un rol, așa cum l-au văzut interpretat zilnic de mamă. Băieții, în schimb, vor păstra în suflet imaginea mamei iubitoare și protectoare pe care o vor căuta în iubirile de mai târziu.

1.2.2. Rolul tatălui

Este considerat drept reprezentantul ordinii, al raționalității și logicii sociale, al autorității și puterii; el face legătura cu exteriorul, cu societatea, stabilește regulile de conviețuire în familie, amendează abaterile, trasează limite conduitei copilului. Atunci când atașamentul tată-copil este autentic și stabil, puterea pe care tatăl o deține în ochii celui mic este una blândă și protectoare. Din această cauză, el este în măsură să minimizeze spaimile și frica infantilă. În același timp, comportamentul patern - mai sigur, mai detașat - echilibrează neliniștile și îngrijorările permanente ale mamei în privința copilului; anxietatea maternă, transmisă copilului verbal sau nonverbal (prin gesturi și comportamente) este astfel compensată și diminuată.

Pentru fiul său, tatăl reprezintă un model foarte important de construire a propriei masculinități. Pe de altă parte, identificându-se cu tatăl, fiul se diferențiază de mamă și, în general, de reprezentantele celuilalt gen. Tatăl este un ideal pe care băiatul, crescând, va încerca să-l realizeze în propria persoană. Tocmai de aceea, relațiile dintre tată și

băiat sunt mai tensionate decât în cazul fetelor. Între cei doi se instituie adesea o competiție pentru demonstrarea propriei masculinități, mai vizibilă la pubertate și adolescență, dar ale cărei baze se pun de la vârstă foarte mică. Competiția se manifestă mai ales sub forma jocurilor, a întrecerilor sportive, a unor activități de etalare a puterii; tatăl și fiul sunt însă, în joc, simultan adversari și complici, amândoi împărtășind gustul pentru activitățile care cer forță și consum fizic. Bucuria creată de trăirile comune din timpul jocului este dublată de un alt beneficiu psihologic; agresivitatea naturală a băiețelului este astfel ținută sub control, descărcată fiind într-o formă simbolică. În timpul jocului, băiatul învață de la tatăl său, nu numai să respecte regulile, ci și să-și gestioneze emoțiile, să-și stăpânească frustrarea, să accepte faptul că uneori poate să piardă.

Fetițele vor vedea în tată un prototip al masculinității, care le va orienta mai târziu în alegerea partenerului de cuplu.

Comunicarea constantă cu un tată implicat în educație este benefică atât pentru fete, cât și pentru băieți. Figura tatălui relativizează exclusivismul matern și dependența de mamă, încurajând la copil explorarea, inițiativa și asumarea de riscuri, punând astfel bazele unui viitor comportament autonom. Numeroase studii au constatat faptul că în familiile în care tatăl este prezent copiii sunt mai înclinați spre realism, fiind, în același timp, mai dispuși să-și asume responsabilități. De asemenea, abilitățile verbale par a fi mai dezvoltate la acești copii.

Absența tatălui (prin divorț, abandon familial sau deces), are consecințe profunde asupra copiilor: privați de autoritatea paternă, aceștia sunt mai puțin capabili să accepte norme, reguli, restricții; ei trăiesc adesea sentimente puternice de inferioritate față de colegii lor de aceeași vârstă; rămân mai mult timp, uneori chiar și în viața adultă, legați ombilical de mamă, mai ales când este vorba de o mamă supraprotectoare sau dominatoare; în cazul băieților pot apărea dificultăți de definire a

identității sexuale și a trăsăturilor specifice rolului masculin; fetele, în schimb, par să-și găsească mai repede identitatea feminină - o identitate precoce, carențială însă din punct de vedere moral, ele fiind mai predispuse spre libertinaj și maternitate timpurie.

Sigur că nu este vorba de fatalism, ci doar de tendințe generale. Lipsa tatălui constituie numai un factor de risc pentru dezvoltarea armonioasă a copilului, și în nici un caz o certitudine de tulburare psihologică. De altfel, se întâmplă adesea ca un adult din familie (un unchi, un frate mai mare, un bunic), sau chiar din afara ei, să îndeplinească în ochii copilului rolul tatălui, suplinind cu succes această absență.

Tot cu fenomene de carență paternă avem de a face în cazurile taților supraocupați profesional, a celor „demisionari” (prezenți în familie, dar puțin angajați în educația copiilor), a celor care se sustrag din comoditate obligațiilor educative, mascând printr-o raportare afectivă superficială lipsa mai profundă de interes.

Din păcate, supraocuparea profesională devine o condiție caracteristică nu numai pentru tați, ci și pentru tot mai multe mame. Fie că este vorba de orientarea spre carieră, fie ca sunt nevoite de statutul lor economic să-și ia mai multe slujbe, pentru multe femei atribuțiile profesionale împing în planul secund responsabilitățile lor materne. Sarcinile de îngrijire și educare sunt lăsate în seama altei persoane din familie, atunci când acest lucru este posibil; când nu există în proximitatea familiei astfel de rude apropiate, se adoptă o soluție de urgență: încredințarea copilului bunicilor, uneori pentru perioade lungi de timp și la mai mulți kilometri distanță de casa părintească.

Oricât de multă iubire i-ar arăta nepotului și oricât de atașat ar fi el de ei, buncii nu pot suplini însă cu totul lipsa de contact zilnic cu părinții. Copilul va interpreta această absență drept indiferență sau abandon, ceea ce nu este deloc departe de adevăr.

1.2.3. Rolul bunicilor

Conștient sau nu, părinții tind să repete cu copiii lor tipul de educație pe care l-au primit ei înșiși în copilărie. Excepție fac aceia care au resimțit comportamentul parental fie ca opresiv, dominat de restricții și severitate, fie ca marcat mai curând de indiferență decât de iubire. Ei vor încerca să-și crească și să-și educe copiii într-un mod diferit, cu o mai mare permisivitate sau implicare afectivă. Astfel, copiii de odinioară deveniți la rândul lor părinți, își construiesc un model de educație conform sau în opoziție cu cel experimentat de ei înșiși.

Rolul bunicilor de astăzi nu poate face, așadar, abstracție de biografia actualilor părinți. Chiar dacă mai puțin sesizabil, el este încă unul deosebit de activ, în măsura în care cei din urmă se raportează permanent la trăirile avute din copilărie în interacțiunile cu părinții lor .

Relația actuală părinți-bunici, armonioasă sau conflictuală, precum și opiniile asemănătoare sau diferite în privința educării copilului, avându-și rădăcinile într-un trecut încă viu, se vor răsfrânge asupra copilului; într-un sens benefic, prin acțiuni educative unitare, care se întăresc reciproc sau, dimpotrivă, prin acțiuni contradictorii care se anulează unele pe altele.

În al doilea rând, prin prezența bunicilor copilul interiorizează mai ușor dimensiunea temporală. În jurul vârstei de 5 ani, el începe să conștientizeze trecerea timpului, să facă diferența între prezent și trecut, să deosebească între vârste și experiențe culturale diferite. Bunicii sunt, în același timp, o memorie vie a vremurilor trecute și depozitarii istoriei de familie pe care o deapănă cu multă plăcere în fața nepoților. De aceea, relația cu bunicii facilitează apariția la copil a sentimentului originii, al continuității familiale, al apartenenței la un lanț generațional.

În plus, bunicii aduc de obicei un set de valori mai stabile, confirmate de timp, între care primează cele legate de solidaritatea dintre membrii familiei. Adesea ei constituie un liant între rudele apropiate (unchi, mătuși, verișori), care se reunesc în jurul lor la diferite evenimente, dându-i copilului posibilitatea să le cunoască, să se relaționeze cu ele, să-și formeze o imagine asupra întregului clan familial, să-și stabilească poziția în interiorul lui.

Atunci când relațiile bunici-părinți sunt armonioase, copilul înțelege mai ușor faptul că există o ierarhie a vârstelor, precum și atitudinea pe care trebuie s-o aibă față de cei mai maturi. Mama și tatăl, prin comportamentul lor zilnic față de propriii lor părinți, îi oferă ocazia de a învăța să-i prețuiască și să-i respecte, conduită pe care cel mic o va avea chiar în relația cu ei înșiși și, în general, cu adulții.

De cele mai multe ori, bunicii sunt mai toleranți, mai îngăduitori și mai răbdători cu nepoții decât au fost cu copiii lor; le impun mai puține interdicții și limite, fiind mai sensibili la „seducția” lor, care poate lua forma șantajului afectiv. Nepotul răsfățat se manifestă atunci ca un mic tiran, convins că totul i se cuvine, chiar dacă acasă, singur cu părinții, continuă să fie copilul cuminte și ascultător dintotdeauna. În felul acesta, el învață un comportament duplicitar, care, când este exersat o lungă perioadă de timp, se poate fixa caracterial. Eforturile educative ale părinților sunt astfel contrazise de relația copilului cu bunicii. În asemenea situații o discuție rațională asupra metodelor de educație între părinți și bunici devine obligatorie. Nici părinții, nici bunicii nu trebuie să dea directive în această privință, ci numai să-și argumenteze unii altora opiniile educative și să încerce să-și flexibilizeze atitudinea. Pentru că și unii și alții pot greși, fie prin severitate, fie prin îngăduință excesivă; de aceea soluția nu poate consta decât în negociere și în adoptarea unui punct de vedere comun, care să evite aceste extreme.

1.2.4. Rolul bonei

Persoana căreia părinții îi încredințează copilul trebuie să prezinte, în primul rând, înaintea oricăror alte trăsături de personalitate și calități specifice, atributul esențial de a fi o persoană de încredere pentru familie și o persoană acceptată de copil.

De aceea, cel mai adesea, bonele se recrutează dintre rude, cunoștințe sau prieteni, pentru care noi înșine, ca părinți, putem oferi oarecare garanții psihologice și morale. Recomandarea este mult mai sigură, iar motivația persoanei alese pentru îngrijirea copilului este mai mare, pentru că nu este străină de familie. Singurul dezavantaj ar fi că autoritatea părinților asupra persoanei alese va fi întrucâtva diminuată și, prin ricoșeu, și autoritatea asupra copilului însuși. Slăbirea autorității asupra celei care îngrijește copilul poate face ca stilul de creștere și cel educațional imprimat de acea persoană, mai ales dacă ea petrece și un timp mai mare cu copilul, să fie unul care să contravină sau, cel puțin, să nu fie deplin convergent, cu valorile și metodele de îngrijire și de educație ale părinților. Disensiunile majore între practici și obiceiuri privind modul de acțiune în raport cu copilul pot să conducă la o dezorientare a acestuia, precum și la tensiuni care pot să afecteze climatul familial și, fie direct, fie implicit, să submineze eforturile pentru a-i oferi o educație armonioasă.

O altă opțiune de luat în seamă, agențiile specializate, care pot intermedia serviciile unei bone. Momentan acestea prezintă dezavantajul costurilor ridicate, inaccesibile pentru cele mai multe familii cu venituri medii sau modeste, precum și al riscului inerent unei alegeri pe care nu o poți determina personal și al aducerii unei persoane total străine în propria casă, pentru a-i încredința propriul copil. Preconizată și mult anunțată

lege privind serviciile de îngrijire și educare a copiilor pe timpul zilei ar avea potențialul de a rezolva, în bună măsură, aceste inconveniente, prin acțiunile de legalizare și de profesionalizare a acestei ocupații, precum și prin asumarea de către stat a costurilor. Un avantaj, în acest caz, este că autoritatea asupra persoanei alese este foarte mare. E nevoie, însă, și de o documentare foarte amănunțită înainte și de a afla dacă există referințe anterioare pozitive despre acea agenție și ce date sunt oferite despre experiența, competențele și starea de sănătate ale acelei persoane.

Dacă nu au la îndemână niciuna dintre aceste surse de alegere, părinții trebuie să se intereseze peste tot, să anunțe cunoscuții că își caută o femeie răbdătoare și cinstită, care să știe să se ocupe de un copilăș, pot să caute inclusiv pe internet, să dea anunțuri la ziar, să întrebe pe alte mămici și chiar pe medicul pediatru dacă știu disponibilă o bonă, cu referințe bune. Este semnificativ ca persoana să fie recomandată de către o persoană de încredere.

Ideal ar fi ca părinții să poată selecta dintre mai multe opțiuni, și după alte criterii decât cele care țin de economia financiară. Este bine de știut dacă bona a mai avut grijă anterior de vreun copilăș, dacă se pot cere referințe și păreri detaliate despre aceasta. E important ca, înainte să ia o decizie și, pe cât posibil, într-un interval suficient înainte ca angajarea bonei să fie absolut necesară, așadar eliberați de sub presiunea timpului, părinții să poată sta de vorbă cu eventualele “candidate”, să încerce să le cunoască mai bine, să le “testeze”, în perioada în care mama se află încă acasă.

De asemenea, părinții trebuie să stabilească și să enunțe foarte clar, de la primul contact, care le sunt așteptările, condițiile și regulile. Potențialei bone trebuie să i se comunice tot ceea ce este important pentru părinți, începând cu aspectele cele mai practice legate, de pildă, de prepararea meselor (ce îi place, cum îi place copilului), de igiena și

toaleta micuțului, de programul de somn, de eventualele tratamente și contraindicații medicale, și terminând cu jocurile și activitățile recomandate, cum trebuie procedat în anumite situații previzibile sau în cazuri de forță majoră, precum și care sunt lucrurile indezirabile sau “interzise” din punctul de vedere al părinților. Chiar dacă a mai lucrat cu copiii sau chiar dacă nu a mai făcut asta, este important să se verifice dacă are noțiunile elementare de acordare a primului ajutor, dacă știe care este temperatura corporală critică și ce trebuie să facă atunci când un copil are febră, dacă se îneacă, se arde, se frige sau se taie. La fel de importante sunt și abilitățile de comunicare. Dacă știe să se joace cu copilul, dacă știe povești, jocuri, poezii, dacă știe să calmeze și să disciplineze copilul. Trebuie ca încă de la bun început formularea cerințelor și a sarcinilor de îndeplinit să fie cât mai precisă, clară și detaliată, apoi să se verifice înțelegerea, reținerea și acordul pentru ele din partea celei alese pentru a avea grijă de copil în absența tatălui și a mamei. Se vor evita, astfel, situațiile neplăcute și răspunsurile de genul: “dar n-am știut!”. Totuși este de luat aminte ca cererile și expectațiile părintelui să rămână în limitele rezonabilității și să nu pretindă bonei să fie un substitut perfect și identic pentru mamă sau educatoare, ori să dețină cel mai complet bagaj de competențe psiho-pedagogice și culturale. Mai important decât orice este să se urmărească modul de interacțiune cu copilul, capacitatea de a-l capta pe acesta, de a-i câștiga încrederea și de a-și manifesta în mod adecvat autoritatea. Cum se știe, proba de foc o reprezintă practica, întâlnirea cu copilul. Indiferent de vârsta pe care o are cel mic, reacția lui la contactul cu noua venită ne va spune multe despre cum vor decurge lucrurile.

Odată decizia luată, este nevoie de o perioadă de acomodare cu bona, atât din partea mamei, cât și a copilului. Este esențial ca noua parteneră în creșterea copilului să se familiarizeze cu casa în care crește copilul, să i se prezinte căminul, începând cu locul în care se țin medicamentele și

terminând cu rafturile cu detergenți, etc. Cel mai bine ar fi, pentru început, să se facă o parte din lucruri împreună, cum ar fi schimbarea, hrănirea copilului, chiar și joaca. Treptat, părinții o vor lăsa pe ea să-și între în atribuții.

Fiindcă părinții, de regulă, își doresc ca totul să fie perfect, iar dorințele lor să devină în întregime realitate sau din teama pierderii controlului și din nesiguranța legată de lăsarea copilului pe mâinile unei alte persoane, s-a observat că au tendința de a manifesta, în general, un exces de exigență care poate să demoralizeze persoana desemnată să fie bună sau să tensioneze prematur și gratuit relațiile cu aceasta. De aceea trebuie subliniat că părintele este bine să nu o critice în permanență, să știe să-și arate și aprecierea pentru lucrurile pe care le face pe placul său, iar dacă nu este mulțumit și nu i se confirmă încrederea acordată, atunci să caute să o înlocuiască mai degrabă decât să se iluzioneze că o va putea “educa” în timp pe aceasta, astfel încât ea să corespundă așteptărilor sau decât să-i facă reproșuri și să se manifeste agresiv verbal față de ea, în prezența copilului. Sunt observații legitime de făcut bonei, nu le vom face în fața copilului și în niciun caz cu vocea ridicată și cu insulte.

Odată acceptată noua bună, așa cum ea trebuie să respecte niște reguli pe care părinții i le-au adus la cunoștință, și copilul va avea un anumit tip de comportament față de ea. În funcție de vârsta celui mic, îi vom explica exact cum trebuie să se comporte și ce nu are voie să spună sau să facă. Este de luat în considerare cu mare atenție faptul că cel mic are față de bună atitudinea pe care o manifestă, de fapt, mama sau tatăl lui. Copilul nu are nicio vină. De aceea este extrem de important cum știi să se comporte părinții înșiși cu persoana pe care au angajat-o, pentru ca mai apoi să-și învețe și copiii. Cel mic este de preferat să cunoască exact care sunt regulile unui comportament civilizată față de bună. Aceasta este o persoană care prestează niște servicii pentru care este plătită, așa cum părinții se duc la serviciu și au salarii. Este esențial să-i învățăm să

respecte aceste persoane, cu atât mai mult cu cât ele au grijă ca micuțului să-i fie bine. În lipsa părinților, copilul trebuie să asculte de bonă, să-i vorbească frumos și civilizată, să nu uite să spună "te rog" sau "mulțumesc". Când părinții sunt acasă, și atitudinea acestora trebuie să fie una prietenoasă, să aibă un comportament și un limbaj civilizată față de bonă. **Nu trebuie uitat că puterea exemplului este cea mai importantă pentru copil și că sfaturile sau disciplina nu au eficacitate în absența exemplului personal.**

1.2.5. Educația parentală

Părinții nu educă numai atunci când au această intenție. Prin tot ceea ce fac, prin comportamentele lor cotidiene, prin modul în care se relaționează între ei sau cu ceilalți membri ai familiei, dar și cu alte persoane din afara acesteia (vecini, prieteni, educatoare etc.) ei exercită o influență benefică sau negativă asupra dezvoltării copilului, fie ea fizică, afectivă, intelectuală sau morală.

Pentru a avea un copil sănătos și fericit, **atmosfera din familie** este esențială. Ea înseamnă în primul rând climat afectiv senin, caracterizat de înțelegerea dintre soți, dintre aceștia și copiii, precum și de armonia dintre frați, atunci când este cazul. Este vorba deci despre un mediu în același timp securizant și impregnat de valori precum: solidaritate, afecțiune, respect reciproc, responsabilitate, toleranță.

Dezechilibrele emoționale, tensiunea, violența, conflictualitatea în **relațiile dintre părinți** se numără printre cauzele majore ale tulburărilor de dezvoltare la copil. Violența nu înseamnă însă, așa cum își închipuie unii părinți, doar agresiune fizică, vorbe „grele”, ci și un ton mai ridicat, discuții în contradictoriu mai aprinse, și chiar amenințări despre care ambii parteneri știu că nu vor fi puse în act. Efectele asupra copilului sunt

extrem de negative: insecuritate, anxietate, sentiment de catastrofă, de vinovăție, teama de abandon afectiv. Cercetările arată că la copiii proveniți din familiile care trăiesc în regim de neînțelegere frecvența unor tulburări psihomotorii (instabilitate, nervozitate), precum și riscul de retard mintal sunt considerabil mai crescute decât la cei din familiile în care domnește un climat de armonie.

În plus, atitudinea agresivă a părinților devine un model negativ pentru copil, care îl aplică colegilor de grădiniță, manifestându-se el însuși agresiv. **Nu uitați că, oricât de ușoare ați considera asemenea certuri, uneori curente, copilul nu poate aprecia gravitatea sau lipsa lor de importanță.**

Relațiile dintre părinți constituie așadar principalele modele de comportament și de raportare la ceilalți interiorizate încă de timpuriu de copil. Părinții sunt primii și cei mai importanți furnizori de asemenea modele. Tipul de interacțiune dintre ei sau cu ceilalți membri ai familiei, precum și cu persoanele din afara sferei familiale, vor fi preluate de copil și exersate de el în viața socială. Unele modele fixate în perioada copilăriei se pot prelungi în viața adultă. De exemplu, o mamă supusă despotismului masculin al tatălui, o soție oprimată, încărcată cu toate treburile gospodăriei în timp ce soțul citește ziarul sau se uită la televizor și, în general, atitudinea devalorizantă a bărbaților din familie față de reprezentantele feminine ale acesteia, se constituie adesea în tipare de comportament pe care tânărul/tânăra de mai târziu le va aplica în propriul cămin. Dacă băiatul va tinde să repete autoritarismul masculin învățat în familie, fata își va accepta, considerând-o firească, această condiție de inferioritate, mai mult, va căuta inconștient un soț dominator, după imaginea tatălui.

Nu numai conflictele deschise trebuie evitate, ci și starea de tensiune neexprimată verbal. Copilul este un receptor foarte fin acordat la afectele părinților, cu deosebire la cele trăite de mamă; în această

situație, tatăl îi poate apărea ca un agresor sau îi poate provoca trăiri contradictorii, simultan de iubire și frică, sentimente pe care copilul nu le poate controla, devenind astfel el însuși prada unor conflicte interioare.

Greutățile vieții zilnice, problemele financiare de exemplu, nu trebuie discutate în fața copilului de această vârstă. Chiar în situații de viață dificile, părinții trebuie să evite să-l expună pe cel mic la scene de descărcare nervoasă (plâns, exprimare a disperării, a durerii sufletești); pentru că securitatea lui emoțională depinde de imaginea pe care orice copil crescut într-un mediu armonios o are despre părinții săi: de persoane atotputernice și de aceea, capabile să-l apere.

Calitatea educativă a mediului familial este, de asemenea, fundamentală pentru formarea copilului. De obicei, sunt descrise câteva tipuri de **medii familiale inadecvate unei dezvoltări echilibrate a personalității:**

- **Familii care practică un stil educativ deficitar** concretizat prin neglijarea copilului, indiferență și detașare de problemele lui sau, dimpotrivă, prin toleranță față de abaterile de la regulile generale de conduită.

Este, de asemenea, cazul familiilor în care părinții înșiși se află în dezacord cu normele sociale, favorizând astfel la copil dezvoltarea unor tendințe cu potențial antisocial. De obicei asemenea părinți uzează rareori de pedepse sau recompense, atât neglijarea cât și atitudinea tolerantă față de copil fiind în fond forme de manifestare a indiferenței; totuși, atunci când o fac, acestea au mai degrabă un caracter arbitrar și capricios.

- La fel de dăunător este și **mediul familial hiperprotector**: părinții înțeleg să-și exprime marea afecțiune printr-o permisivitate excesivă; recompensele sunt numeroase, adesea fără legătură cu comportamentul celui mic, pedepsele rare și deosebit de blânde; copilul este supramenajat, privat de orice responsabilitate, izolat sub un fel de clopot de sticlă; el

învață astfel să se orienteze exclusiv după propriile dorințe, ignorând exigențele sociale.

Ferit de dificultăți, lipsit de confruntarea cu obstacolele obișnuite ale vieții, copilul crescut într-un astfel de mediu va rămâne o personalitate imatură, va fi incapabil de decizii și responsabilități, capricios, egocentric, nerealist, cu o scăzută rezistență la frustrări și, de aceea, prea puțin abilitat să stabilească relații sociale normale.

- **Un mediu familial pe care l-am putea numi "supraeducativ"**: copilul este "îndopat" cu cunoștințe și informație, i se cer comportamente morale ireproșabile și conduite de tip adult - fără să se țină cont de vârsta și particularitățile lui psihologice; pedepsele și recompensele îi întăresc comportamentele conformiste.

Modelul oferit de părinți este rigid, stilul educativ autoritar, despot, lipsindu-l pe copil de orice grad de libertate și, în același timp, de sentimentul de securitate emoțională. Asemenea copii manifestă adesea tulburări de tip obsesiv, fobii, fenomene de oboseală, insomnii și o teamă aproape permanentă de eșec.

Un mediu educativ echilibrat trebuie să evite, așadar, permisivitatea exagerată, toleranța indiferentă, dar și autoritarismul sau supraprotecția.

Ca și severitatea, lipsa de autoritate este întotdeauna dăunătoare. Copilul are nevoie de reguli și norme de comportament pentru că ele funcționează ca repere într-un univers plin de necunoscute. Pe lângă pericolul frecvent de accidente, libertatea prea mare acordată la vârstă mică duce la sentimente de incertitudine și insecuritate, referitoare la ce trebuie și ce nu trebuie făcut într-o anumită împrejurare. Lumea este plină de neprevăzut și de primejdii în fața cărora, pentru a se simți protejat, el

are nevoie de prescripții comportamentale. În plus, excesul de libertate poate fi interpretat de copil ca neglijare, indiferență, lipsă de dragoste.

Iubirea pentru copil și dorința de a acționa spre binele lui sunt justificările pe care le găsesc părinții - nu numai cei extrem de îngăduitori, ci și cei severi - pentru acțiunile lor educative. Dar, dacă în primul caz avem de-a face cu o "dragoste oarbă", în cel de al doilea este vorba despre o "dragoste ambițioasă". Părinții cu nevoi afective neîmplinite (fie în copilărie, fie actualmente în relația conjugală) tind să și le satisfacă printr-o legătură intimă, intensă și exclusivistă cu copilul; cei crescuți ei înșiși de părinți exigenți și constrângători, vor să nu repete cu copiii lor regimul dictatorial la care au fost supuși, optând pentru cealaltă extremă, a libertății fără limite; în sfârșit, "ambicioșii" văd în copil un alter-ego ideal menit să le realizeze aspirațiile spre putere, statut social etc.

În toate situațiile, nevoile reale ale copilului sunt ignorate, trebuințele și dorințele adulților fiind prioritare și determinante pentru comportamentul lor educativ.

Echilibrul educativ înseamnă însă centrarea pe copil: cunoașterea nevoilor lui și a nivelului său de dezvoltare psihologică. Înseamnă, în același timp, un grad de autonomie adecvat vârstei și stabilirea unor limite în interiorul cărora ea este îngăduită. Înseamnă și atribuire de responsabilități, pentru că părinții trebuie să ofere, dar să și ceară. De foarte mic copilul poate primi anumite sarcini din partea părinților: să-și pună în ordine jucăriile la sfârșitul jocului, să se spele pe mâini înainte de masă, să mănânce singur și nu hrănit de altcineva etc. Ele vor constitui micile lui atribuții rutiniere, constituind fundamentul unor viitoare comportamente, în același timp, independente și responsabile.

Recompensele și pedepsele trebuie să țină și ele cont de vârsta și de capacitățile lui, precum și de natura și gravitatea culpei. Esențial este ca el să cunoască cerințele părinților, să știe ce-i este îngăduit și ce nu, ce este bine și ce este rău. Și mai ales este important să înțeleagă **de ce** anumite comportamente sunt permise sau încurajate, iar altele nu.

Aceasta implică, în primul rând, existența unor **reguli de comportament clare și bine definite**, care trebuie să-i fie explicate, firește, în termenii proprii vârstei lui și pe măsura puterii sale de înțelegere. Odată cu achiziția limbajului acest lucru devine posibil. Copilul va începe să discrimineze între bine și rău, între permis și interzis, atât prin ceea ce-i spun părinții - sau alți adulți: bunici, educatori, frați mai mari etc. - despre aceste lucruri, cât și prin intermediul poveștilor cu eroi "pozitivi" și "negativi" și al jocurilor menite să reprezinte mici scenarii cu mesaj moral.

În al doilea rând, conduita părinților înșiși trebuie să fie conformă cu regulile stabilite în familie și cu normele morale în general. Un părinte care una propovăduiește și alta face va fi un exemplu negativ pentru copilul său. Îndemnurile de genul "tu să nu faci ca mine, când vei fi mare" rămân fără ecou în sufletul acestuia.

Un alt aspect important al relației părinți-copii este legat de modul în care se realizează **comunicarea** dintre ei: în acest sens, acordul între gesturile, tonul, mimica și cuvintele părintelui constituie o condiție strict necesară a eficacității educative.

Nu trebuie să uităm că limbajul infantil, mai ales la vârstă mică, este predominant nonverbal, de aceea copilul va recepta nu numai semnificația enunțului verbal, ci și semnalele nonverbale emise inconștient de părinți în timp ce i se adresează. Fără să-și dea seama, aceștia îi transmit uneori mesaje contradictorii: de exemplu, formulează o interdicție ("astăzi n-ai voie să mergi afară") însoțindu-și vorbele cu un surâs de îngăduință, sau îl

laudă pentru o anumită faptă, continuând să rămână încruntați și distanți, refuzându-i îmbrățișarea etc. Astfel de atitudini nu fac decât să-l deruteze, să-l descumpănească, el nemaiputând să discearnă sensul real al mesajului părintesc.

Consensul educativ între părinți este, de asemenea, esențial. El înseamnă atitudini, comportamente și cerințe similare față de copil, fundamentate pe valori educaționale comune. Mai ales în privința pedepselor și a recompenselor (ce fel de pedepse sau recompense și în ce moment), părinții trebuie să acționeze sincron și nu să-și submineze unul altuia intervențiile educative. Există, de pildă, familii în care se întâmplă frecvent ca, în timp ce unul dintre părinți îl ceartă pe copil, celălalt să-i ia apărarea; asemenea situații nu pot decât să producă în mintea lui derută și nesiguranță cu privire la regulile și așteptările parentale.

De aceea, chiar în situațiile în care sunteți nemulțumită de felul în care partenerul dumneavoastră reacționează la poznele sau greșelile copilului, nu interveniți imediat, ci amânați discuția, alegând un moment când cel mic nu este de față.

Consens educativ trebuie să existe însă nu numai între părinți, ci și între ei și ceilalți membri din familie, mai ales atunci când mai multe generații conviețuiesc în aceeași casă.

În fine, **consecvența comportamentală a fiecărui părinte** caracterizează o relație educativă rodnică. La aceeași faptă (sau la comportamente asemănătoare) el trebuie să răspundă de fiecare dată în același fel.

Totuși, nu rare sunt împrejurările în care o conduită a copilului este pedepsită, ignorată sau chiar aprobată după cum se schimbă dispoziția sufletească a părintelui. Sau în funcție de contextul faptei. Un exemplu, pentru acest din urmă caz: acasă copilul este pedepsit pentru lovirea fratelui său; același comportament față de unul dintre colegii de grădiniță

poate trece însă neobservat; se poate întâmpla chiar ca părintele să ia apărarea și să justifice reacția fiului său în fața educatoarei sau a părinților celui alt copil, învinovățindu-l pe acesta din urmă, ceea ce nu face decât să întărească, la propriul copil, descărcările agresive.

Câteva sfaturi pentru părinți...

⇒ **Lăsați copilului un anumit grad de libertate în mișcare și posibilitatea de a avea inițiativă** (în acțiunile de explorare a mediului, în joc, în alegerea jucăriilor, a hăinuțelor etc.); nu uitați că supravegherea părintească nu înseamnă control inflexibil.

Strictețea și rigiditatea controlului pot să mascheze anxietatea, neliniștea, neîncrederea în capacitățile lui de adaptare. Asemenea idei preconcepționate despre neputința lui i se transmit ușor copilului, care va interioriza astfel o imagine de sine deficitară.

În plus, libertatea de mișcare înseamnă stimulare senzorială și intelectuală. Copilul învață nu numai cu mintea, ci cu toate simțurile; mișcarea este esențială atât pentru dezvoltarea curiozității, a nevoii de a descoperi, cât și pentru formarea abilităților de a manipula obiecte.

⇒ **Încercați să-l cunoașteți și acceptați-l necondiționat**, așa cum este el cu adevărat, chiar dacă nu seamănă cu copilul pe care l-ați visat. Poate v-ați dorit un băiat și aveți o fată, poate ați sperat să aibă anumite talente, iar el pare numai un copil obișnuit. Nu formulați față de el pretenții exagerate, adică nerealiste, nu ridicați ștacheta

peste puterile lui. Nu uitați că părinții își proiectează adesea în copii ambițiile nemărturisite pe care ei înșiși n-au fost în stare să le împlinescă. Nu-i cereți mai mult decât dumneavoastră înșivă.

- ⇒ **Arătați-i în permanență afecțiunea dumneavoastră; nu numai verbal, ci prin tot ce faceți când sunteți împreună. Îmbrățișați-l, mângâiați-l, el are nevoie de acest contact fizic încărcat de tandrețe.**

- ⇒ **Însă dragostea pe care i-o arătați nu trebuie să fie sufocantă. O dragoste manifestată exagerat poate deveni tiranică și opresivă. Ea cimentează dependența și face din copil un prizonier incapabil să realizeze mai târziu, la pubertate și adolescență, separația firească de părinți. O iubire hiperprotectoare are ca efect imaturitatea afectivă, infantilismul prelungit la vârsta adultă, neputința de a face față dificultăților de orice fel.**

- ⇒ **Și nici nu vă lăsați prinși în lațul șantajului afectiv. Ignorați, de câte ori este posibil, adică fără pericol pentru copil, manifestările capricioase, sau descărcările nervoase (plâns, tăvălit pe covor etc.) prin care încearcă să vă schimbe o decizie în ce-l privește. Asemenea comportamente repetate sunt un semnal de alarmă; poate l-ați răsfățat prea mult, poate n-ați avut încă puterea să spuneți vreodată *Nu la dorințele lui.***

- ⇒ **Orice copil este unic. Acesta e un adevăr fundamental. Nu-l comparați cu alți copii de aceeași vârstă în ce privește performanțele, dezvoltarea fizică sau intelectuală; s-ar putea să nu iasă pe primul loc. Prilej de dezamăgire pentru dumneavoastră, de sentimente de inferioritate pentru el, dacă este de față când faceți**

asemenea comparații. Este esențial să rețineți că fiecare copil se dezvoltă într-un ritm propriu, că nu există standarde ale dezvoltării bătute în cuie. Căci, dacă nu are anumite abilități sau talente pe care par că le posedă copiii cunoscuților dumneavoastră, poate avea în schimb alte înzestrări la care nici nu vă gândiți și care vor trebui descoperite.

Capitolul 2

Pregătirea pentru grădiniță

Grădinița facilitează “ieșirea în lume” a copilului. Este o **trecere spre independență a copilului** la care familia nu poate să nu vibreze. Casa nu mai este singurul spațiu de viață al copilului și nici familia singurul loc de manifestare relațional-afectivă.

Este o etapă ce presupune prefaceri importante în familie și schimbări afective pentru care toți membrii ei trebuie să se pregătească.

2.1. Pregătirea părinților și a familiei

Acomodarea părinților cu ideea intrării copilului în grădiniță nu este de neglijat. Intrarea copilului în social este gestionată de către părinți și de aceea, de ei depinde dacă ea se va face la momentul oportun, ori va fi grăbită sau amânată; dacă va fi lină sau bruscă, dacă va răspunde nevoii copilului sau dacă va fi o ruptură traumatică.

Odată cu grădinița, și părinții sunt puși în situația de a se confrunta cu ideea independenței copilului lor. Până acum doar ei părăseau mediul familial, iar copilul îi aștepta cu dor. Odată cu intrarea în grădiniță însă, copilul pleacă și el, dobândește, pe lângă familie, un mediu personal de manifestare individuală. Copilul iese din spațiul casei pentru a-și găsi un loc în lume, mai face un pas spre independență.

Pentru mamă mai ales, intrarea copilului la grădiniță este o „probă de foc” a desprinderii. Se reactualizează toate etapele de separare (nașterea, înțărcarea, revenirea la serviciu), care sunt re trăite cu intensitate. Mama simte că își „dă” copilul, că se îndepărtează de el, că îl „aruncă în lume”.

E important ca și părinții să-și ofere timp de acomodare cu această idee, să se asigure și să “crească”.

2.1.1. Prin ce trec părinții când copilul începe grădinița?

- Realizează faptul că grădinița răspunde unei nevoi a copilului (de educație, de socializare, de a avea acces la o lume extrafamilială) și nu unei nevoi personale (de a lăsa copilul în siguranță când părinții sunt la serviciu).

- Tatonează, se informează despre mai multe grădinițe și educatoare pentru a alege un loc în care să-și simtă copilul în siguranță - adesea simt frustrarea unei oferte limitate sau nesatisfăcătoare.
- Constată în discuțiile cu copilul că el găsește modalități neașteptate și interesante de acomodare cu această realitate.
- Resimt nesiguranța și emoția de a lăsa copilul în grija unor oameni necunoscuți, într-un spațiu nou. De aceea simt nevoia de a se asigura, de a se apropia de directoarea grădiniței și de educatoare.
- Își depășesc tentația de a “concura” cu grădinița și cu educatoarea. Este dificil de acceptat ideea unei autorități noi, străine de familie, dar dacă aceasta (educatoarea) este importantă pentru copil, va fi și pentru părinți.
- Își înțeleg teama de înstrăinare a copilului, teama că el poate fi influențat de experiența și comportamentul celorlalți copii cu care vine în contact.
- Învăță să nu aibă așteptarea ca grădinița să fie o “familie” pentru copil unde el găsește aceeași centralitate.
- Se integrează ei înșiși în „comunitatea de părinți” din grădiniță. Discuțiile cu alți părinți aflați în aceeași situație oferă un important sprijin personal, dar și un model pentru copilul care, el însuși, va învăța să se integreze.

2.1.2. Cine îi ajută pe părinți?

Părinții, deși adulți, când se confruntă cu probleme ce țin de dezvoltarea copilului lor, adesea se simt neajutorați și speriați. Pentru a-și susține copilul, și ei au nevoie de sprijin pe care îl caută unul în celălalt, în familia extinsă, în comunitatea din care fac parte, în sfatul specialiștilor.

- **Familia**

Părinții implicați ei înșiși în creșterea și educația copilului, fac parte dintr-o familie mai largă care le oferă adesea suport afectiv și ajutor la nevoie. De aceea în jurul copilului se găsesc numeroase persoane cu importanță afectivă. Chiar dacă aceste persoane nu fac parte real din familie, ele sunt “adoptate” de către aceasta (bonele de pildă).

Bunicile, bonele, vecinii, toți cei implicați în creșterea copilului se pot simți în nesiguranță odată cu intrarea copilului la grădiniță. Cu toții pot să constate că grădinița nu este o alternativă la familie, ci este un spațiu social diferit de ceea ce familia îi poate oferi copilului. Copilul va avea șansa să învețe să fie ca ceilalți, printre ei, împreună cu ei, să stabilească el însuși relații, să le facă să evolueze, să facă parte din echipe, să-și organizeze comportamentul în funcție de reguli sociale.

- **Comunitatea locală**

Un real sprijin poate fi descoperit în discuțiile cu cei “pățiți”, cu părinți aflați în aceeași situație, care trec sau au trecut și ei prin stări similare.

În cadrul comunității (în parc, în sat, la bloc etc.) părinții și copilul se confruntă cu așteptarea de „a intra în rândul lumii”. Copilul este întrebă dacă merge la grădiniță, ceea ce formulează o așteptare, o exprimare a

normei: „*copiii de aceeași vârstă merg la grădiniță*”. Deci grădinița nu este o catastrofă personală, ci îi oferă copilului un statut social. Astfel, grădinița devine pentru copil și părinte un spațiu dezirabil deoarece *oferă intrarea în normalul comunitar*.

- ***Personalul din grădiniță***

Părintele, chiar nespecialist, se simte asigurat dacă observă că mediul din grădiniță este unul sigur și propice dezvoltării copilului. De asemenea este foarte important să găsească în grădiniță oameni deschiși, comunicativi, pe care îi poate cunoaște.

Comunicarea părinților cu educatoarele copilului este foarte importantă deoarece fără a cunoaște măcar puțin oamenii în grija cărora își lasă copilul, îi va fi foarte greu să-l simtă în siguranță. Părinții pot iniția discuții colaterale interesului lor (despre cât de abrupte sunt scările, despre meniu, despre aerisirea clasei etc.), dar astfel ei își exprimă temeri sau așteptări și vor să descopere reacțiile umane ale educatoarei pentru a se simți asigurați.

- ***Copilul însuși***

Discuțiile părintelui cu copilul nu-i fac bine doar copilului. Acestea au efect și pentru liniștea părintelui care poate constata câtă nevoie are copilul său de prieteni constanți, de un spațiu social de manifestare “ca un copil mare”, de relații proprii, de a fi un om în lume.

Asigurându-și copilul, părintele se asigură el pe sine, își oferă posibilitatea de a construi cu copilul o relație umană complexă (copilul nu este o “grijă” a părintelui și nici grădinița doar un loc unde găsește ajutor pentru purtarea acestei griji).

De pe această poziție părintele nu va risca să devină “surd” la diverse semnale prin care copilul îi arată unele nereguli și va putea stabili o relație constantă și pozitivă de comunicare cu acesta. Va ști să sesizeze *vârsta*

propice intrării în grădiniță, *modalitatea* cea mai potrivită și *ritmul propriu* de adaptare al copilului. Va putea, de asemenea, să înțeleagă că și după ce s-a integrat cu bine în mediul cel nou, copilul va mai avea nevoie din când în când de retrageri în spațiul casei (în perioade de oboseală, de boală).

Un copil care se simte înțeles atunci când vorbește nu va mai avea motive să își comunice nevoile disperat (plângând, tăvălindu-se, vărsând, îmbolnăvindu-se).

2.2. Pregătirea copilului

Grădinița oferă copilului un mediu propice pentru socializare, satisfăcându-i nevoia „de a intra în rândul lumii”. Grădinița completează mediul familial și nu se substituie lui, cele două medii oferă cadre diferite pentru dezvoltare și de aceea funcțiile lor ar trebui să se sprijine reciproc.

În grădiniță, copilul va putea avea relații constante cu alți copii, se va putea manifesta independent, fără intermedierea părinților, va putea beneficia de relații neutre afectiv, va putea experimenta decăderea din centralitate, sentimentul de a fi „la fel ca ceilalți”. Educatoarea nu este o mamă, iar copilul este în grija ei la fel ca toți ceilalți din grupă, el nu poate fi favorizat și va trebui să învețe să relaționeze după niște reguli sociale: să fie politicos, să nu-i deranjeze pe alții, să cedeze, să înțeleagă, dar și să-și expună punctul de vedere, să-și apere drepturile.

Pentru a putea beneficia cu adevărat de mediul grădiniței, copilul are nevoie de o anumită dezvoltare psiho-afectivă. Înainte de a atinge acest nivel al dezvoltării, intrarea în grădiniță a copilului poate fi prematură și de aceea traumatică (deoarece copilul se poate simți confruntat cu solicitări cărora nu le poate face față și care nu-i aduc nici un beneficiu).

2.2.1. Repere pentru sesizarea momentului propice de intrare în grădiniță

Un eu distins de cel al mamei

Copilul vorbește despre sine la persoana întâi - va spune "eu vreau" sau "mie îmi place" și nu "Ioana vrea", "lui Ionuț îi place". Poate spune când ceva îl supără sau îl deranjează.

Conștientizarea corpului propriu cu funcțiile sale

Copilul își poate denumi părțile corpului, se poate hrăni și juca singur, poate merge bine, poate sări, are control sfincterian, poate spune când îi este foame, sete, când este obosit, când îl doare ceva.

Bună capacitate de comunicare de sine

Copilul poate stabili relații de comunicare cu alți copii și adulți. Poate vorbi despre sine, despre părinții și familia sa, poate povesti evenimente prin care a trecut, întâmplări, vise și fantezme.

Un simbolic incipient

Copilul poate distinge între realitate și basm (sau vis, fantasmă). Chiar dacă încă se lasă speriat de personajele din basme și se simte culpabil pentru coșmarurile sale, el știe că nu sunt reale. Își poate povesti fantezmele părinților pentru ca apoi să-i asigure: "Te-am păcăliit / Cu nasul prăjiit".

Stabilitate afectivă

Copilul începe să fie mai selectiv cu copiii cu care se joacă, își manifestă preferințe pentru anumite persoane din afara familiei, îi este dor de prieteni, are nevoie de parteneri constanți de joacă pe care nu-i mai înlocuiesc amicii ocazionali.

Relații de politețe

Copilului îi place să fie ca ceilalți, se rușinează când simte că nu corespunde cerințelor sociale, preia formule de politețe, reguli și interdicții pe care și le asumă.

Toate acestea arată un anumit nivel de creștere și stabilitate afectivă al copilului care îi face necesar mediul de grădiniță. Pe acest fond, grădinița răspunde unor nevoi ale dezvoltării copilului, și adaptarea este lesnicioasă.

Tot astfel însă, dacă acest nivel al dezvoltării nu este atins, copilul nu se poate bucura de grădiniță indiferent cât de bine organizată ar fi ea. Mediul de grădiniță, prin structura lui, nu este o alternativă la mediul familial și deci nu poate răspunde cerințelor copilului mic oricât de utilat cu jucării specifice, oricâtă pregătire în educația timpurie ar avea educatoarele.

De aceea, intrarea unui copil mic într-o instituție (creșă sau grădiniță) se realizează *pentru a satisface o nevoie a adulților* și nu a copilului (a părinților ce nu au cu cine lăsa copilul în siguranță, a mamelor ce își doresc întoarcerea la serviciu). Copilul se poate opune cu forță (îmbolnăvindu-se, regresând), obligându-și părinții să reconsidere decizia sau se poate adapta contextului primind instituția ca pe un mediu familial alternativ (asemeni unei “case a bunicilor”). Dacă însă mediul din instituția respectivă este foarte departe de un mediu familial, pentru copil poate fi o adevărată traumă ieșirea prematură din familie.

În educație e bine să putem face distincția între ceea ce îi este copilului necesar, benefic și nevoia de sprijin a părinților. De asemenea este important ca totul să se petreacă la timpul potrivit, cu mijloacele potrivite, cu răbdare și înțelegere, fără sentimente de abandon, ruperi, traume și violențe.

2.2.2. Semne concrete care, împreună, arată nevoia copilului de grădiniță

- ▶ Copilul are manifestări de independență: insistă să se îmbrace cu ce vrea el, să mănânce singur, să se ducă la toaletă neînsoțit.
- ▶ Copilul își poate purta de grijă: sesizează situații periculoase, își conștientizează și exprimă nevoile, își știe drepturile, își poate asuma unele responsabilități.
- ▶ Copilul are nevoie de un prieten constant, pe care dorește să-l întâlnească, căruia îi simte lipsa, cu care se joacă preferențial.
- ▶ Copilul poate fi lăsat în spații de joacă, supravegheate fără a reclama prezența adultului cu care a venit.
- ▶ Copilul spune când are nevoie de ceva, când vrea ceva, când ceva îl deranjează.
- ▶ Copilul dorește să își impună punctul de vedere, se contrazice, se încrâncenează.
- ▶ Copilul își ascultă părintele (sau se împotrivește lui) și în lipsa acestuia.

2.2.3. Precauții în aducerea copilului la grădiniță

- ▶ Faptul că un copil este sociabil și dorește să se joace cu alți copii nu înseamnă neapărat că are nevoie de grădiniță. Trebuie sesizat nivelul de independență al copilului și capacitatea lui de a se lipsi de adultul de referință în relațiile sale cu alții.
- ▶ Forțarea copilului pentru a merge la grădiniță atunci când el nu este suficient pregătit (fie pentru că maturitatea sa afectivă nu este suficientă, fie că nu a avut timp să se obișnuiască cu ideea) poate să strice foarte mult deoarece copilul riscă să își piardă încrederea în adulți, să trăiască o traumă ce se poate reactualiza ulterior cu ocazia oricărei schimbări, oricărei manifestări sociale sau instituționale.
- ▶ Nevoia părintelui nu este un criteriu pentru evoluția copilului. Copilul are dreptul de a crește în ritmul propriu la care părintele este dator să-și adapteze soluțiile. Dacă părintele își forțează copilul să meargă la grădiniță înainte de vreme, se poate trezi obligat la rândul său, să renunțe la această idee din cauza deteriorării grave a stării de sănătate a acestuia, din cauza gravității manifestărilor agresive (copilul poate mușca sau lovi alți copii, se poate pune în pericol).
- ▶ Timpul pe care îl poate petrece un copil la grădiniță este cam același cu timpul pe care îl poate petrece în parc dacă are și mâncare acolo. Pentru un program prelungit la grădiniță, copilul trebuie să se fi integrat mediului foarte bine, iar grădinița ar trebui să poată funcționa și ca o *casă a bunicilor*.

2.2.4. Pregătirea generală a copilul pentru viața socială

Acest tip de pregătire nu este punctuală și nu vizează niște pași anumiți, este vorba despre capacitatea familiei și a membrilor săi de a se integra în comunitate.

Aptitudinea socială a părinților

Părinții educă prin modelul constant pe care îl oferă, prin ceea ce sunt ei înșiși. Astfel disponibilitatea socială a părinților se va reflecta în cea a copiilor lor. Un om sociabil are nevoie de comunitate, are plăcerea de a comunica, are capacitatea de a respecta reguli sociale și de politețe, de a oferi sprijin la nevoie, de a avea încredere în oameni și de a construi relații trainice de prietenie. Prin felul lor de a fi, părinții îi oferă copilului o importantă deschidere către social.

Așa se face că, acei copii ce dispun de părinți sociabili, manifestă o mare ușurință de adaptare și integrare într-un colectiv nou. Sunt numeroase exemple în care mama copilului este o persoană activă în grupul de părinți, iar copilul ei are același rol în clasă. Copiii își creează adesea spontan afinități similare cu cele ale părinților lor. Copiii unor părinți taciturni și retrași sunt adesea izolați și respinși în grupul de copii (ei neavând exemple pozitive de gestionare a unor relații sociale).

Educația pentru independență

Un alt aspect important pentru adaptarea copilului la un mediu social este capacitatea părinților de a-l crește și educa pentru independență. Cu cât un copil este mai încrezător în sine, capabil să se autoservească, liber să se afirme, să se exprime și să relaționeze fără intermedierea părinților, cu atât va reuși o mai rapidă și mai bună integrare într-un colectiv.

Acei părinți supraprotectori care mențin copilul în stare de dependență (îl hrănesc cu lingurița până la vârste când ar putea-o face singur, îl îmbracă și dezbracă, răspund în locul copilului, îi spun ce ar trebui să spună, să creadă) nu reușesc decât să pună bazele unei dificile adaptări a copilului la orice mediu extrafamilial.

De aceea este important ca părintele să crească și el odată cu copilul său (să nu rămână la stadiul părintelui de bebeluș), să înțeleagă și satisfacă de timpuriu nevoia copilului de a relaționa cu alți copii, să-i respecte individualitatea și libertatea.

2.2.5. Pregătirea specifică a copilului pentru intrarea în grădiniță

- ▶ Copilul este educat pentru a fi sociabil, comunicativ, tolerant, prietenos, independent.
- ▶ Părinții înșiși încearcă să fie relaxați, încrezători, binedispuși când vorbesc despre grădiniță și când îl duc pe copil acolo.
- ▶ Discuțiile despre grădiniță sunt calme, binevoitoare, direcționate de interesul copilului, de nevoia lui de a-și exprima temerile și așteptările.
- ▶ Părinții sunt atenți la ritmul personal al copilului, la nevoile lui de adaptare.
- ▶ Părinții observă nivelul dezvoltării copilului și nu impun cerințe nepotrivite pentru vârsta lui.
- ▶ Părinții realizează nevoia de socializare a copilului lor.

2.2.6. Ce îl ajută concret pe copil pentru o bună integrare în grădiniță?

- ⇒ Să cunoască grădinița cu tot ce înseamnă ea (drumul până acolo, clădirea, educatoarea, sala, curtea, copiii, activitatea), astfel se va evita sentimentul de abandon într-un loc străin, cu persoane necunoscute.
- ⇒ Să aibă un program de viață similar cu cel presupus de grădiniță (aceleași ore de masă, somn și activitate).
- ⇒ Să știe să exprime ce are nevoie și ce-l supără, să aibă obișnuința interacțiunii cu adulții și a jocului cu copiii.
- ⇒ Să nu se confrunte cu nemulțumiri ale părinților față de grădiniță, cu graba lor, cu suspiciunea sau lipsa lor de răbdare.
- ⇒ Să nu resimtă o “ruptură” între grădiniță și familie, între viața lui anterioară și cea de preșcolar.
- ⇒ Să poată vorbi (juca, desena) cu părinții despre temerile pe care le are față de grădiniță.
- ⇒ Să dispună de un mediu onest, să nu fie mințit cu grădinița (nici că părinții îl așteaptă la ușă dacă nu este așa, nici că acolo totul va fi nemaipomenit).
- ⇒ Să aibă prieteni cu care să discute și să se joace de-a grădinița.
- ⇒ Grădinița să nu fie o necunoscută pentru părinții săi, așa încât aceștia să simtă că își pot lăsa copilul în siguranță.

- ⇒ Să dispună de încrederea părinților săi în sine, în capacitatea lui de a se descurca singur. Părinții să nu intervină direct în problemele întâmpinate la grădiniță, chiar dacă îi sunt alături afectiv, prin discuții și sfaturi (intervenția directă a părinților poate fi justificată însă în situații grave și complicate pe care copilul nu le poate gestiona singur).
- ⇒ Să aibă timpul necesar pentru a relua acasă (în siguranță), prin intermediul jocului, ceea ce s-a petrecut la grădiniță. Jocul copilului de-a grădinița are o funcție terapeutică, îl ajută să înțeleagă și stăpânească experiențele trăite, dar îl ajută și să “aducă” acasă, cu sine, un mediu nou, necunoscut pe care astfel și-l apropiază.

Discuțiile copilului despre grădiniță cu alți copii sunt foarte importante: copiii mai mari cu experiența grădiniței prezintă o imagine personală asupra acesteia; copiii ce se pregătesc de intrarea în grădiniță îi permit împărtășirea aceluiași temeri, anxietăți și așteptări, iar copiii mai mici sunt un public potrivit pentru a se arăta important, interesant, „mare” - un adevărat copil de grădiniță. În aceste discuții, copilul își va contura o imagine personală a grădiniței ca instituție ce ține de statutul său social, normal, conform vârstei. În funcție de aceasta va avea temeri, așteptări și idei proprii.

De asemenea copilul are nevoie să găsească și adulți asiguratorii cărora să le împărtășească temerile și gândurile pe care și le face despre grădiniță:

“Dacă mama va uita de el, și el va rămâne pierdut la grădiniță?”,

“La grădiniță se duc doar copiii cu frați mai mici, de care părinții se pot lipsi?”,

“Oare mama îl va mai recunoaște pe el dintre atâția copii?”,

“Dacă se simte bine la grădiniță, nu înseamnă că își trădează familia care astfel îl va putea părăsi?”...

În mintea copiilor apar numeroase fantasme de abandon care mai de care mai greu de înțeles pentru părinți, de aceea discuțiile cu copilul sunt atât de necesare. Copilul nu are nevoie neapărat să fie liniștit în temerile sale, ci înțeles, ascultat și acceptat.

Grădinița presupune o importantă schimbare în viața copilului (de statut, de program, de relații) și, în raport cu orice schimbare, copilul are nevoie de un timp pentru adaptare, de o abordare personalizată.

Pregătirea copilului pentru grădiniță poate începe prin *modificarea treptată a programului* copilului, astfel încât acesta să fie apropiat cu cel al grădiniței (ore de trezire dimineața, ore de masă și somn de prânz).

După alegerea instituției și înscrierea copilului urmează etapa de *acoperire a distanței* dintre casă și grădiniță. Orice drum este pentru copil un drum inițiativ, o petrecere către interiorizarea unor experiențe și către modificarea de sine. De aceea, este important ca această parcurgere să fie degajată, fără presiunea timpului, cu respectarea ritmului copilului, cu disponibilitate pentru discuție și ascultare a temerilor și problemelor copilului.

Prezentarea clădirii grădiniței și *a oamenilor* de acolo este, de asemenea, importantă. Clădirea, spațiile, grădina, comportamentul adulților față de copii sunt elemente esențiale în funcție de care copilul își face o imagine necesară unui început.

După ce toate acestea vor fi fost realizate, copilul este adus la grădiniță pentru *a face cunoștință* cu colegii, cu educatoarele, cu alți părinți. I se prezintă posibilități de joc și activitate, i se oferă un spațiu personal (un dulap, un sertăraș) numai al său (pentru a se asigura că rămâne el însuși chiar dacă face parte dintr-o „grupă”).

Sunt primii pași de explorare și asigurare că nu se întâmplă nimic rău, dar până la obținerea stării de siguranță a desprinderii mai este încă. De aceea, acum nu poate fi un moment bun pentru plecarea părintelui. Copilul (dar și părintele său) are nevoie să se simtă în siguranță, ceea ce

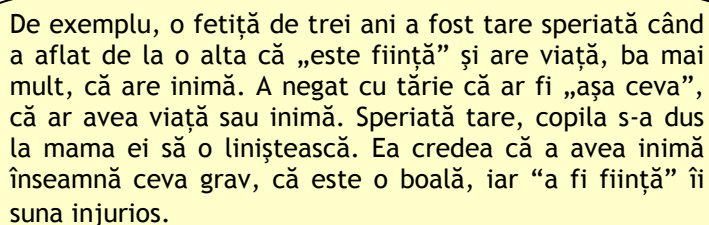
nu se poate întâmpla într-un mediu nou și cu oameni necunoscuți. Părintele îl poate aștepta într-un loc special amenajat sau în curtea grădiniței până când copilul se va putea simți în siguranță. Această perioadă de acomodare are o durată variabilă deoarece ține de individualitatea copilului, de calitatea și diversitatea experiențelor sale, de mediul din grădiniță, de calitățile educatoarei, de nivelul de angoasă al celorlalți copii din grup, și nu în ultimul rând, de trăirea mamei. Copilul se acomodează mai repede la un mediu nou dacă acesta îi este prezentat adecvat, treptat și dacă nu este nevoit să treacă prin panica de a fi lăsat brusc singur, fără părinții săi.

Intrarea în grădiniță oferă o experiență nouă și confruntarea cu un mediu străin. Este firesc să trezească angoasă și anxietate. *Acomodarea treptată* securizează copilul, diminuându-i zona de necunoscut. El are nevoie să gândească, să imagineze, să se poată asigura înainte de a i se întâmpla ceva. Un copil surprins adesea de evenimente devine mai temător și mai puțin adaptabil. El însuși poate învăța să acționeze neașteptat, fără să se gândească înainte, fără să-i prevină pe alții. Poate face altora surprize, generând nesiguranța unui caracter imprevizibil.

De asemenea, oricât de bine ar fi pregătit și asigurat de către părinți un copil, dacă la intrarea sa în grădiniță poate vedea copii care țipă, dau din picioare, se agață de părinți și plâng până vomită, este natural să refuze să rămână acolo. Un mediu care provoacă unui copil astfel de opoziții este de evitat pentru oricine, indiferent ce ar spune adulții. Climatul din grădiniță trebuie să fie adecvat copiilor, iar acest lucru se vede din starea lor, din felul în care ei se simt înțeleși și ajung să vină cu plăcere. De aceea pentru evitarea unei astfel de situații, grădinițele ar putea recurge la un program mai flexibil în care *copilul începe grădinița* (după ce a împlinit trei ani) și *nu grădinița începe*, iar copiii trebuie să vină toți odată (la 15 septembrie).

Pentru copiii cu frați mai mari, aparent acomodarea poate fi mai simplu de realizat. Unele dintre etape sunt deja parcurse la intrarea în grădiniță. Copilul a avut contact cu mediul din grădiniță, cu educatoarele. Preocuparea fratelui pentru grădiniță îl face important și își dorește să împărtășească și el această experiență. Copilul cunoaște mediul unde va merge, iar acesta nu este nicidecum periculos. Nici părinții nu mai sunt atât de debusolați și bulversați afectiv. Ei pot oferi copilului un suport mai bun. Totuși, problema separării pe care o presupune intrarea în grădiniță, este aceeași și este trăită de către mamă la fel de intens cu fiecare copil în parte. Uneori dificultatea de adaptare a mezinului poate veni tocmai din statutul său de a fi “mai mic”, prea mic pentru separări. Un alt motiv ar fi cel al motivației diminuate a copilului de a-și face prieteni - el are deja cu cine se juca și acasă.

Intrarea copilului în instituție îl face să-și schimbe viața, ca program și organizare ca așteptare și ca relații. Pentru copil este important să fie bine pregătit pentru acest pas ca dezvoltare afectivă și capacitate de intra în social. El intră în contact cu copii care au o cu totul altă experiență de viață și de exprimare, de aceea apar neînțelegeri, iar *educatorii și părinții trebuie să le fie alături cu înțelegere și disponibilitate pentru lămurire.*

De exemplu, o fetiță de trei ani a fost tare speriată când a aflat de la o alta că „este ființă” și are viață, ba mai mult, că are inimă. A negat cu tărie că ar fi „așa ceva”, că ar avea viață sau inimă. Speriată tare, copila s-a dus la mama ei să o liniștească. Ea credea că a avea inimă înseamnă ceva grav, că este o boală, iar “a fi ființă” îi suna injurios.

Grădinița răspunde nevoii copilului de socializare și de joc și *nu este organizată ca loc unde copiii se duc atunci când nu au cu cine sta acasă.* Perioada pe care o petrece un adult la serviciu este mult mai mare decât cea pe care un copil o poate petrece în afara casei sale. Deși copilul are

nevoie de colectivitatea covârșnicilor are, deopotrivă, nevoie de retragerea în siguranța mediului său.

Colectivitatea, atât de necesară copilului, poate să devină insuportabilă dacă se depășește timpul limită (atât cât poate sta în parc dacă are și mâncare acolo) în care copilul se poate simți bine în cadrul ei. De aceea grădinița nu este un „serviciu” al copilului, un loc unde *trebuie* să se ducă pentru ca părinții să poată merge la slujbă.

Un copil care doarme la grădiniță se simte lăsat în afara casei pentru încă o zi. El nu are răgazul ca, în timpul scurt pe care îl mai petrece acasă, să poată relua prin joc, povestire și activitate, tot ce i s-a întâmplat important. Se ajunge astfel, la o ruptură între mediul familial și grădiniță.

Retragerea în mediul familial devine, de asemenea, necesară în perioade mai lungi de regresie, când copilul este bolnav și când colectivitatea devine prea greu de suportat pentru el. Un copil care se îmbolnăvește cere mai multă grijă, atenție din partea mamei, are nevoie de spațiul conținător al casei (mulți medici recomandă statul în casă având argumente de intuiție psihologică și nu de fiziologia bolii). În perioada de acomodare cu grădinița se întâmplă adesea ca astfel de regresii prin boală să devină mai frecvente transformând un copil sănătos într-unul vulnerabil și bolnăvicios.

În situații obișnuite copilul are de asemenea un ritm de alternare a nevoii de social cu nevoia de retragere în familie și singurătate. Și în familie, copilului îi trebuie un spațiu al său unde să se poată autoliniști. De aceea părinții când constată manifestări de oboseală și stres la copil îl trimit în camera lui.

Capitolul 3

Grădinița

Oricât de bine s-ar simți un copil în familia sa, el are nevoie, de la o anumită vârstă, de integrarea într-un grup de copii. Astfel problemele de la nivelul familiei pot fi jucate și elaborate în grup, iar cele de la nivelul grupului, în cadrul familiei. Prin apartenența la familie și la grup, copilul beneficiază de doi poli echilibranți în dezvoltare.

Familia poate satisface interesul bebelușului (până în trei ani) de socializare, de întâlnire și stabilire de relații cu alți adulți și congeneri. Însă, familia, oricât s-ar strădui, nu-i mai poate fi suficientă copilului când începe să aibă nevoie de o *comunitate* de semeni, de un *spațiu neutru*

afectiv, unde să poată fi la fel ca ceilalți, unde să poată dezvolta, fără intermediul părinților, relații personale.

Grădinița poate fi complementară familiei, asigurându-i copilului “ieșirea în lume” într-un mediu apropiat și asigurator (asemănător celui din familie), dar neutru afectiv și propice dezvoltării spre independență (asemănător mediului social adult).

Astfel grădinița **nu** preia din atribuțiile familiei, **nu** se așază în locul social al bunicii sau bonei, **nu** vine în continuarea creșei și **nu** reprezintă un ajutor social acordat părinților care nu au cu cine lăsa copilul acasă.

Grădinița vine în completarea familiei atunci când aceasta nu mai poate satisface nevoia de social a copilului care a crescut.

Familia este, prin excelență, un cadru afectiv și de aceea nu poate pregăti copilul pentru intrarea în lume, pentru neutralitatea socială ce presupune egalitatea tuturor în fața normelor și regulilor. În grupa de la grădiniță copilul constată că *toți colegii sunt la fel de importanți și cu toții trebuie să respecte niște reguli*. Învață de asemenea că regulile nu sunt făcute pentru a oferi unui adult autoritate, ci pentru a-l proteja pe el, pentru a crea un cadru în care să se poată înțelege cu ceilalți și pentru a se simți în siguranță.

În familie este un mediu afectiv și asigurator, în care însă fiecare are nevoie să iasă în social, să aibă și un spațiu personal de manifestare. Astfel părinții pleacă la serviciu, fratele mai mare la școală, bunicii merg la cumpărături, și copilul mai mic are nevoie de o ieșire a sa, de un cadru personal unde să se manifeste: grădinița.

Parcul poate satisface nevoia de colectivitate cu congenerii a bebelușului, dar un copil ceva mai mare are nevoie de relații personale, neorganizate de intervenția adulților din familie (părinți, bunici, bone), are nevoie de un grup constant de copii (or în parc nu sunt mereu aceeași copii și chiar dacă sunt, copilul care nu evoluează bine într-o relație își

poate găsi un alt grup și nu este motivat să treacă peste impedimente și să se adapteze, să cedeze, să învețe).

Așa cum primele luni intrauterine sunt importante pentru formarea organică și funcțională a copilului, cum primii ani petrecuți la sânul și în brațele mamei îi pun copilului baza echilibrului afectiv, așa cum, mai târziu, primii ani de școală vor structura intelectul copilului, acești ani petrecuți la grădiniță *pun bazele inteligenței sociale* a copilului. Prin aceasta grădinița devine o instituție prea importantă în dezvoltarea copilului pentru a nu i se acorda interesul cuvenit.

3.1. Beneficiile grădiniței

Grădinița favorizează la copil dezvoltarea spiritului social, de apartenență la grup, stima de sine, independența, capacitatea de înțelegere, cunoaștere și comunicare, părăsirea poziției egocentrice (a locului central de “buric al pământului” pe care îl are în familie).

În mediul grădiniței copilul poate dispune de:

- ***un grup constant de copii de vârstă apropiată cu a sa***

Acest grup favorizează experimentarea diferitelor tipuri de relații sociale, diverse modalități de comunicare, numeroase trăiri și afecte. În grup, copiii învață să relaționeze diferit cu fiecare, își descoperă afinități și rivalități, învață să-și înțeleagă și rezolve conflictele, să negocieze, să repare, să se descopere prin identificări succesive.

- ***relația constantă și complexă cu adulți neutri afectiv***

În familie copilul trăiește sentimentul centrării lumii pe sine (o stare necesară pentru a se simți iubit și protejat), dar, pentru depășirea etapei de bebeluș, are nevoie de situații și grupuri de experiență socială unde să

nu mai fie centrul atenției, unde să fie la fel ca ceilalți, supus aceluiași reguli.

• ***stimulare intelectuală constantă, adaptată vârstei și nevoilor sale de învățare***

Părinții pot suplini uneori această funcție, dar cel mai adesea nu au răgazul, consecvența sau știința unei stimulări intelectuale adecvate.

• ***un spațiu social care să permită dezvoltarea pentru independență a copilului***

Prin grădiniță, copilul își poate face “intrarea în lume” fără a fi secondat de către părinți, dar dispunând totuși de asigurarea și protecția necesare.

În grădiniță, copilul găsește un mediu social unde poate sesiza diferențe și similitudini, poate adera la un grup de copii, se poate proiecta în ceilalți. Aici el învață să comunice, să gestioneze conflicte, să facă față situațiilor de tot felul, să-și găsească un loc într-o ierarhie, să-și asume roluri.

În grădiniță copilul se confruntă cu legi și reguli, comportamente dezirabile, roluri și ierarhii.

Grădinița este un spațiu de joc și experimentare socială, unde copilul se joacă, mănâncă, stabilește relații afective cu adulți și copii, învață să trăiască în comunitate și să respecte individualitatea altora, să fie tolerant cu diferențele. Copilul se va cunoaște pe sine prin relațiile stabilite, prin prietenii sale, prin cuvintele auzite de la alții despre sine. Astfel, familia și grădinița au același scop: *de a-i veni copilului în întâmpinarea nevoii de colectivitate și socializare.*

Prin funcțiile sale, grădinița se dovedește un cadru necesar dezvoltării copilului, complementar celui familial.

3.2. Personalitatea educatoarei

„Omul sfințește locul”, iar educatoarea creează, în mare parte, mediul din sala de grupă.

Educatoarea poate fi mai abilă în abordarea părinților sau în înțelegerea copiilor, poate fi mai serioasă sau mai jucăușă, mai caldă sau mai distantă, poate permite mai mult sau mai puțin relațiile dintre copii, poate avea abilitatea de a pozitiva aceste relații... Oricum ar fi, orice femeie poate fi o bună educatoare dacă își dorește aceasta și dacă nu are dificultăți de relaționare, probleme de sănătate fizică, psihică sau de mediu familial. Ea trebuie să fie suficient de matură afectiv pentru a putea stabili relații constant echilibrate cu copiii, pentru a fi responsabilă și asiguratoare.

Colaborarea dintre părinți și educatoare, deși este mereu amintită, întâmpină serioase probleme atunci când ar trebui practică, ajungându-se prea adesea la situația nedorită în care fiecare dă vina pe celălalt.

Educatoarea este pregătită temeinic pentru lucrul cu copiii, dar în cadrul formării sale nu sunt avute în vedere competențe de comunicare cu adulții, rămânând ca ea să suplinească autodidact după propria-i capacitate de socializare. Or, este evident că mai ales la vârste mici nu se poate lucra eficient cu copilul în afara unei bune și consistente relații cu părinții acestuia.

În relația educatoare-părinte nimeni nu este superior celuilalt și fiecare are câte ceva de învățat în beneficiul copilului.

De remarcat este că orice tentativă de colaborare este înlăturată dacă se pornește de pe poziția superiorității (*“Noi suntem specialiștii, și noi trebuie să dăm lecții de comportament părinților”*).

Educatoarea are multe de învățat observând comportamentul părinților cu copiii proprii. Ea nu-i cunoaște încă pe copii, ei adesea nu sunt “cum

scrie în carte” și, de aceea, comportamentul părinților poate oferi indicii prețioase despre cum poate liniști un copil, despre cum poate comunica cu el, despre distanța corporală de care el are nevoie în diferite situații (de pildă unii copii au nevoie să fie luați în brațe când sunt triștii, altora le trece supărarea mai degrabă dacă sunt lăsați „în legea lor”).

Nici părinții nu au pentru ce se simți superiori educatoarei chiar dacă se simt vinovați că își lasă copilul pe mâna unei necunoscute. Cu timpul, când vor descoperi beneficiile grădiniței prin prisma copilului, vor vedea că au motive de considerare și apreciere a educatoarei.

Părinții vor trece mai repede peste etapa suspiciunii, dacă se simt sprijiniți de către educatoare. Dacă ea înțelege că nu doar copilul trece printr-o etapă grea de acomodare, ci și părinții săi. Situațiile problematice îi unesc pe oamenii mai mult decât orice. Pentru părinți și copii, aceasta este o astfel de situație, iar dacă ei obțin din partea educatoarei sprijinul atât de necesar, vor avea deschiderea unei relații de colaborare constantă și pozitivă.

Când părintele se confruntă cu dificultățile unei perioade de separare, dacă educatoarea realizează exclusiv comunicări reci prin intermediul comunicatelor la avizier sau dacă povestește numai despre câți bani trebuie să se dea și ce trebuie cumpărat în clasă, există riscul ca părinții să se simtă neînțeleși și lezați în sentimentele lor. Ei se confruntă cu lipsa de sensibilitate a femeii care urmează să le aibă în grijă copilul și încep deja să aibă îndoieli asupra capacității acesteia de a se descurca. De aici și până la reproșuri de tot felul poate fi doar un pas. Nemulțumirile unora dintre părinți vin tocmai pentru a exprima sentimentul de a nu fi fost suficient susținuți la nevoie.

Oricâte diplome ar avea o educatoare, și oricâte școli absolvite, părintele va sesiza foarte repede, în funcție de calitatea umană a acesteia, dacă este o educatoare potrivită pentru copilul lui, dacă are experiență și dacă știe cu adevărat să se poarte cu copiii.

Dacă între părinți și cadrele didactice nu se stabilește o relație de colaborare atunci, cel mai probabil, se va isca una de conflict și competiție. Fără îndoială, o stare de tensiune dintre educatoare și părinții afectează comportamentul copilului.

Din poziția vulnerabilității părintelui care traversează o etapă de separare a copilului său, sunt foarte posibile comunicările ratate. Astfel, se poate întâmpla ca educatoarea să vrea să spună ceva și el să înțeleagă altceva, ca el să vrea să exprime ceva și educatoarea să decodifice cu totul alt mesaj.

3.2.1. Exemple de comunicări ratate între educatoare și părinți

“Stați liniștiți, dragi părinți, noi suntem specialiști și nu e cazul să vă faceți probleme”

Educatoarea vrea să-i asigure pe părinți că este stăpână pe situație. Părintele însă poate înțelege că se simte superioară lui (este specialist, nu ca el) și, odată ce i-a încredințat copilul, să nu o mai bată la cap cu întrebări și probleme.

“Dumneavoastră aveți acasă unu, doi sau trei copii, dar nu știți cum este să ai peste douăzeci...”

Educatoarea vrea să spună că face față în condiții complicate pentru oricine, deci este un bun specialist. Părintele poate înțelege că educatoarea se plânge că are o profesie grea, că nu face față și se simte excedată.

“Sunt educatoare de peste 20 de ani și am multă experiență”

Educatoarea vrea să îl asigure pe părinte că a întâlnit situații numeroase și diverse în cariera ei, că îi place profesia sa din moment ce a rămas atâția ani în grădiniță. Părintele însă poate înțelege că nu mai are entuziasmul de la început, că s-ar putea să nu mai aibă răbdare cu copiii, că este formată demult și că are metode învechite și nepotrivite copiilor din ziua de azi.

- ➔ ***“Fondurile grădiniței sunt foarte puține, așa că va trebui să suplinim banii pentru a crea o ofertă adecvată de jucării și material didactic copiilor”***

Educatorea vrea să se arate interesată de ce le trebuie copiilor pentru a se simți bine la grădiniță. Părintele poate înțelege că pe educatoare o interesează doar cum să obțină bani suplimentari și că e foarte puțin sensibilă la sentimentele lor și ale copiilor.

- ➔ ***“Copilul dvs. este cel mai năzdrăvan din clasă, nu știu ce să mă fac cu el”***

Educatorea îi spune părintelui că se simte depășită de comportamentul copilului. Părintele poate înțelege că alți părinți au oferit cadouri mai importante și de aceea este mai tolerantă cu ceilalți copii.

- ➔ ***“Copilul dvs. este foarte neliniștit; poate ar trebui să mergeți cu el la un psiholog”***

Educatorea mărturisește că nu se descurcă cu acel copil, că ea are o problemă cu el. Părintele înțelege că educatoarea consideră că el, părintele, nu este tocmai normal, că nu și-a crescut bine copilul, intră în panică și poate deveni agresiv.

- ➔ ***“Nu aveți motive să vă îngrijați, totul este în ordine”***

Educatorea vrea să liniștească părintele care a venit la ea cu o problemă. Părintele poate simți că îi este negat dreptul de a se îngrija, se simte neînțeles și dat la o parte.

3.2.2. Exemple de comunicări ratate între părinți și educatoare

Reproșuri permanente

Educatoarea poate crede că părintele are ceva cu ea și vrea să-i facă probleme. Părintele însă, arată că a avut probleme și nu s-a simțit susținut de către educatoare și acum îi reproșează.

Cadouri supradimensionate

Educatoarea crede că i-au fost oferite pentru că este apreciată. Părintele le oferă pentru că nu are încredere că fără astfel de stimulente educatoarea poate fi atentă și tolerantă cu copilul.

Atitudini de superioritate

Educatoarea se simte umilită. Părintele vrea să umilească pentru că el însuși s-a simțit așa în relația cu directoarea grădiniței sau chiar cu educatoarea în cauză.

“Ce a mâncat copilul meu azi?”

A mâncat tot?”

Educatoarea înțelege că părintele se interesează dacă banii pe care i-a dat pentru mâncare au fost eficienți. Părintele întreabă de fapt cum s-a simțit copilului lui, dacă a mâncat bine este un indiciu că s-a simțit bine.

“Iar trebuie să mai strângem bani!”

Educatorea poate înțelege că părintele nu apreciază eforturile ei de a le fi copiilor mai bine. Părintele vrea să spună că educatoarea ar trebui să se implice mai mult afectiv în relația cu copiii și nu să interpună obiecte între ea și copii.

“Ce activități au realizat copiii, există fișe de evaluare?”

Educatorea se simte controlată. Părintele vrea să arate că este interesat și știutor, că poate fi un partener în educația copilului său.

Pentru evitarea comunicării ratate, și părinții, și educatoarele ar putea să încerce să-și acorde mai mult timp, mai multă considerație reciprocă, să găsească disponibilitatea de a învăța unul de la celălalt și de a înțelege mesajele cu bunăvoință.

Relația care se încheagă între părinte și educatoare este foarte importantă pentru adaptarea copilului la mediul de grădiniță. Dacă un copil simte că părintele său nu este de acord cu educatoarea, că nu este mulțumit de ea sau de grădiniță, nu poate înțelege de ce el consimte să îl lase acolo. Conflictul dintre educatoare și părinte se interiorizează și poate deveni un conflict intern al copilului, el nu știe cum să se poziționeze și poate sfârși simțindu-se în nesiguranță cu astfel de adulți.

3.2.3. Calități ale educatoarei

Capacitatea educatoarei de a stabili relații bune cu părinții și copiii depinde de calități pe care ea învață să și le dezvolte în cursul carierei sale. Acestea îi vor ușura munca și o vor face să se poată bucura de profesia sa.

• O bună pregătire pedagogică

Pregătirea strict teoretică, redusă la teorii și concepte nu poate fi suficientă. Educatoarea se vede nevoită să pună în practică ceea ce știe: să poată crea un cadru educativ, situații de învățare, să structureze un mediu asigurator, să potențeze relații pozitive între copii, să le trezească interesul pentru activități, să-i facă dornici să respecte reguli și norme sociale.

• Abilități de comunicare

Abilitatea de comunicare nu înseamnă numai disponibilitate de a vorbi, ci și disponibilitate afectivă, de a-l înțelege pe celălalt fără a-l judeca, de a-l accepta. Pentru o bună comunicare, educatoarea are nevoie să fie empatică, să încerce să înțeleagă motivele celuilalt și să asculte. E necesară o preocupare pentru a putea decodifica corect mesajele, dar mai ales grijă pentru a nu interpreta greșit unele manifestări. Pentru aceasta, educatoarea are nevoie să nu se plaseze într-o poziție de superioritate sau de concurență cu părintele și nici în poziția de beneficiar în raport cu copilul (pentru a-și aroga meritele evidenței unei bune educații).

Barierile în comunicare pot ține și de comportamentul nonverbal, de acordul inconștient dintre ea și părinte. De pildă o educatoare elegantă poate fi considerată de către un părinte un bun partener pentru educația copilului (așa cum se îngrijește pe sine se va îngriji și de copiii din grupă),

dar poate fi indezirabilă pentru un alt părinte (cu tocure, ciorapi fini și fustă strâmtă e greu de așteptat ca ea să se poată juca, așeza pe covor sau pe scăunele mici pentru a avea același nivel cu copilul).

Absența disponibilității de comunicare a educatoarei se vedește prin preferința ei de a *informa* părinții și, dacă se poate impersonal, prin comunicate la avizier. Lipsa dorinței de comunicare cu copiii se poate disimula și în spatele unui stil educativ în care educatoarea își poate rezerva rolul de a prezida din spatele catedrei, unor copii așezați pe scăunele care trebuie să răspundă în cor în mod organizat, cu un ritm sacadat. Copilul e astfel parte indistinctă din organismul unei clase. Educatoarea interacționează cu *clasa* ca entitate ce poate fi cuminte sau năzdrăvană, inteligentă sau silitoare și nu cu fiecare copil în parte.

• **Relații profunde de respect reciproc**

Educatoarea nu poate avea o influență cu adevărat formatoare dacă nu îi respectă pe copii ca oameni cu individualitatea lor.

În afara unei relații umane cu fiecare dintre copii, nu își poate exercita funcția educativă.

Copilul nu este nicidecum un om de rang inferior. Relația cu copilul nu se poate încheia de pe principiul autorității autosuficiente și nici a lipsei de considerație umană. Nevoia de libertate a copilului și de afirmare de sine este mult mai mare decât a adultului. Abundența persoanelor ce doresc să „disciplineze” un copil fără a-i oferi nici sprijin și nici susținere în creșterea sa, este atât de mare, încât el începe să le detecteze rapid pentru a le evita, refuza sau înfrunta.

Sensul profund al toleranței dintre oameni se învață mai ales în relația cu copiii. Educatoarea va putea învăța să-i considere parteneri veritabili de relație și să nu-i evalueze în funcție de criterii externe (după părinții lor, după propriile ei așteptări).

Este important ca educatoarea să se poată raporta la copil în ansamblul său și să nu-l vadă așa cum este uneori disecat în teorie: afect, intelect, voință. Individualizarea relației educative cu copilul poate fi sprijinită și de parteneriatul educatoarei cu părinții.

Toleranța educatoarei poate să fie apreciată și în funcție de atitudinea ei față de greșeală. Greșeala poate fi folosită în sens pozitiv în educație. E un bun loc de pornire pentru învățare.

Rezistențele copilului la educație nu sunt adresate formativului, ci deformărilor nevrotice pe care educatorii le pot mixa cu principiile educative. Astfel, o persoană echilibrată psihic, vie și dornică de a-i înțelege pe copii poate face față cerințelor acestora cu succes.

- ***Echilibru și normalitate***

O educatoare capabilă să creeze copiilor cadrul pentru dezvoltare nu mai trebuie să facă și altceva. Ea nu trebuie să *educe* pe nimeni cu de-a sila și nici nu e musai să-i învețe pe copii 5 poezii și 7 cântecele.

Copiii vor învăța mult mai repede și mai temeinic dacă li se trezește interesul, dacă li se vine în întâmpinarea dorințelor de experimentare și cunoaștere, dacă au un mediu relaxant și plin de bună-dispoziție. Pentru aceasta și educatoarea ar trebui să fie relaxată, să se simtă importantă în ceea ce face, creativă și pusă pe joc, disponibilă și deschisă afectiv.

- ***Abilitatea de a se descurca în relații multiple***

Este o capacitate ce ține de nivelul maturizării afective, de trecerea de la nivelul relațiilor duale către cele multiple. Dacă educatoarea nu a atins acest nivel în dezvoltarea proprie, nu are cum să nu se simtă copleșită, fiind asaltată de mai mulți copii deodată. Ea nici nu prea poate găsi soluții acestei probleme în afara elaborării de sine. Celelalte soluții sunt patologice și pot apărea ca apărare de copii sau ca suprasolicitare de sine.

Relația educatoarei cu copiii nu este deloc una simplă. Cadrul didactic se vede nevoit să interacționeze simultan cu mai mulți copii. Fiecare copil în parte vine cu așteptările sale de comportament pe care le-a deprins în familie, el adresează solicitări afective ce țin de nevoile sale nesatisfăcute, exprimă revendicări și temeri. Având în vedere toate acestea, misiunea educatoarei pare imposibilă. Copiii însă au o mare toleranță pentru tot ce este normal și omenesc. Ei nu-i pun pe adulți în dificultate și nu devin solicitanți decât atunci când trebuie să se lupte împotriva deraierii de la bunul simț natural. Fiecare copil are un model de comportare în familie, dar forța către sănătate a copilului îl face să caute și să se simtă securizat de adultul echilibrat și firesc în relațiile sale.

- ***Armonia cu cealaltă educatoare a grupei (acolo unde aceasta există)***

Educatoarele educă prin felul lor de a fi și prin mediul instaurat în grupă. De aceea este important ca fiecare dintre educatoare să mențină continuitatea celeilalte.

Dacă ele nu se înțeleg, nu sunt capabile să creeze un mediu coerent. Copilul este într-o situație dificilă. El interiorizează conflictul dintre acestea și ne putem aștepta la răbufniri neașteptate la grădiniță și acasă. Un mediu conflictual este cât se poate de nociv pentru copil.

Practica în care două educatoare lucrează cu aceiași copii în schimburi, alternând pe săptămâni pare un exemplu de soluție ce vizează binele adultului fără a pune problema copilului. Or grădinița există pentru copii și nu pentru ca unii adulți să aibă obiectul muncii. Copilul are nevoie de continuitate și pentru el ar fi mult mai bine dacă ar avea aceeași educatoare în fiecare dimineață.

- ***Capacitatea de a suporta proiecții***

Copilul mic nu poate înțelege relații dezafectivizate. El are nevoie de exprimare afectivă și de oameni care să-i înțeleagă și susțină această

exprimare. Tot astfel, copilul nu se poate confrunta cu indiferența, cu lipsa de afecțiune. El are nevoie de comunicare afectivă pentru a se putea adapta unui mediu.

Copilul are un anumit registru de interacțiuni afective, cele deprinse în familie. Acestea sunt baza lui de plecare în orice relație și pe acestea le va proiecta asupra persoanelor din jur. Educatoarea este ca o mamă, blândă ce îngrijește, ce înțelege și se joacă, dar este și ca tatăl ce impune reguli, formulează cerințe, structurează un cadru social. Înainte de a se individualiza pe sine în mintea copilului, educatoarea trebuie să poată suporta aceste proiecții. De altfel, și educatoarea vine cu propriile ei proiecții, formulate în așteptări pe care le are de la copii. Aceste suprapuneri imaginare, dacă nu sunt patologice, nu ajung să devină frenatoare pentru educație.

Educatoarea, fără a fi sterilă afectiv, are nevoie de o anumită neutralitate în relația cu copiii. Adică, va încerca să înțeleagă manifestările copilului și nu să reacționeze la ele. Dacă un copil nu o ascultă, nu înseamnă că o sfidează sau o ignoră, el poate fi obosit, trist, preocupat de altceva. Ceea ce spune și face copilul ține mai mult de mediul familial și de felul cum se simte, decât de relația directă cu educatoarea. Copilul se poate simți în siguranță și dacă nu este înțeles, dar este acceptat. De aceea este important ca *educatoarea să nu aibă o reacție imediată și personală la manifestările copilului și să încerce ea însăși să înțeleagă ce simte.*

De felul în care se poartă și se simte educatoarea depinde și de mediul general din grădiniță.

3.3. Mediul din grădiniță

Mediul din grădiniță ar trebui să fie sigur, plăcut, adecvat copiilor, să răspundă nevoilor de joc și colectivitate.

Clasele să aibă suficient spațiu pentru a permite copiilor jocuri de alergare, precum și jocuri de grup. Spațiul exterior să poată permite jocul în aer liber în deplină siguranță.

Siguranța mediului este importantă, iar atunci când ea lipsește, adulții (părinți și educatoare) sunt în alertă și nu îl pot ajuta pe copil să se simtă confortabil.

Grupele suprapopulate generează imposibilitatea personalizării actului didactic și a implicării afective a educatoarei. Or, copilul care abia intră într-o instituție socială, poate să simtă o ruptură prea mare de mediul familial și să se adapteze mai greu.

Directorul grădiniței este foarte important în crearea unei atmosfere de lucru relaxate, eficiente și axate pe beneficiul copilului. În grădiniță e nevoie de o atmosferă de colaborare și apreciere reciprocă, de discuții științifice și nu una de competiție acerbă, de interese personale, de utilizare a părinților și copiilor ca “armate” pentru un interes sau altul.

3.3.1. Soluții ce pot fi adoptate de grădiniță pentru facilitarea integrării copiilor nou veniți

- ⇒ Eșalonarea primirii copiilor, astfel încât fiecare copil să beneficieze de atenția educatoarei măcar câteva zile și să vină într-un loc în care ceilalți copii deja se simt bine.

- ⇒ Organizarea unor evenimente deschise unde pot participa copiii ce urmează a veni în grădiniță împreună cu părinții lor. Acestea pot fi ieșiri în parc, vizite la muzee, la teatru, lecții deschise, jocuri în curtea grădiniței, sărbători etc.
- ⇒ Implicarea mămicilor doritoare pentru ca nou veniții să beneficieze de atenția mai multor adulți care se ocupă de ei.
- ⇒ Angajarea de personal suplimentar doar pentru perioada necesară acomodării copiilor (adulți ce pot fi plătiți prin contribuția părinților sau din fondurile grădiniței).
- ⇒ Stabilirea unui acord cu părinții pentru obișnuirea treptată a copilului: întâi vizitează grădinița, apoi face cunoștință cu educatoarea și copiii, apoi rămâne la o parte din program etc.;
- ⇒ Mixarea grupelor mari cu cele de nou veniți. Astfel copiii noi pot beneficia de ajutorul “veteranilor” grădiniței.

Fiecare grădiniță își stabilește strategia care pare cea mai potrivită, cea mai agreată de către părinți și cadre didactice. Important este să se conștientizeze importanța unui început bun al copilului în grădiniță și să se încerce evitarea deznădejdilor, rupturilor, sentimentelor de abandon ale copilului.

Capitolul 4

Colaborarea constantă și coerentă dintre familie și grădiniță

Contactul foarte frecvent dintre membrii familiei și cei ai grădiniței înseamnă o mare oportunitate de care educația preșcolară dispune. Dacă această oportunitate este sau nu folosită, precum și gradul în care acest lucru se realizează depinde de partenerii educaționali în egală măsură și are efecte directe asupra eficienței procesului de educație. O colaborare coerentă și constantă dintre părinți-familie și educatoare-personalul grădiniței în beneficiul copilului asigură fundamentul unei educații de calitate oferite în cele două medii de viață și învățare.

4.1. Premise pentru buna colaborare dintre membrii familiei și personalul grădiniței

Interesul comun

Este necesar ca părinții, respectiv membrii familiei copilului, precum și personalul grădiniței (educatoare, îngrijitoare etc.) să acționeze în interesul superior al copilului. Cu alte cuvinte să aibă în vedere în permanență ce este mai bine pentru copil. Acesta este punctul de pornire fundamental pentru realizarea unei educații de calitate, către care tind atât părinții / familia, cât și membrii grădiniței - ca parteneri în procesul de educare a copilului.

Coerența educațională

Dar ce este mai bine pentru copil? Aici intervine concepția mai largă a părinților și educatoarelor despre lume și viață, despre educație, în general despre valorile la care aderă individual și instituțional. Oferta educațională a grădiniței lasă adesea să transpară valorile la care grădinița aderă. Ea este variată iar părinții pot opta - în funcție de propriile lor valori și situația concretă în care se află - între grădinițe confesionale sau laice, între grădinițe de stat sau particulare, între învățământul tradițional sau cel influențat de diferite alternative educaționale (Montesori, Freinet, Planul Jena, Step by Step, Waldorf, Pedagogia curativă etc.). Pluralismul educațional dobândit după anii '90 implică o mai mare responsabilitate a părinților în ceea ce privește alegerea grupei din care copilul său va face parte.

Este de datoria cadrelor didactice, pe de altă parte, să investigheze (prin chestionare, organizarea unor scurte „perioade de intercunoaștere”

etc.) nivelul de așteptări al părinților față de educația oferită în grădiniță, consonanța educațională și compatibilitatea dintre familie și grădiniță, dintre copii - părinți și educatoare.

Egalitatea și respectul reciproc

Părinții sunt cei mai buni cunoscători ai copilului lor, în timp ce educatoarea este „cunoscătoare” în materie de educație. Niciunul dintre parteneri nu este supra- sau subordonat celuilalt, relația este una de egalitate și trebuie să se bazeze pe respect și înțelegere. Respectul presupune considerație pentru valorile, atitudinile și comportamentul celuilalt; înțelegerea presupune acceptarea celuilalt în ansamblul său, ca om (imperfect!), și dorința de a găsi împreună căi de colaborare în beneficiul copilului.

Asumarea responsabilității

Părinții și educatorii au roluri diferite în educația copiilor. Acestea sunt convergente, nu se suplinesc reciproc. Timpul petrecut de copil acasă, deopotrivă ca și cel petrecut la grădiniță, este un timp în care el se dezvoltă, învață, este educat. Responsabilitatea pentru educație revine în continuare familiei, căreia i se adaugă personalul grădiniței. Mersul la grădiniță nu înlătură nicidecum răspunderea părinților pentru educația copilului, ci deschide noi valențe de cunoaștere și experimentare prin viața din grădiniță, prin relațiile dezvoltate cu alți adulți decât cei din familie și prin relațiile stabilite cu copiii din grupă / grădiniță.

Toleranța și acceptarea manifestate de părinți și educatoare constituie premisele unei bune relaționări și comunicări între partenerii educaționali și, totodată, un model comportamental pentru copil. Acceptarea unicității fiecărui individ, a diversității sociale, etnice, religioase, culturale stau la baza respectului și echidistanței relaționale.

Deschiderea socială și educațională se referă la disponibilitatea adulților (părinți și educatori, deopotrivă!) de a interrelaționa și de se lăsa formați prin experiențele de viață noi trăite. Părinții și educatorii au de învățat unii de la alții. În paginile anterioare reliefam faptul că un părinte „devine” odată cu venirea pe lume a copilului său și se transformă pe măsură ce copilul evoluează. Disponibilitatea de a învăța este cu atât mai mare, cu cât solicitările din partea copilului sunt mai acute. La vârsta preșcolară ea este de regulă manifestă la părinți și crearea unui cadru adecvat, a unor oportunități de interrelaționare și învățare sunt benefice (sărbători, întâlniri tematice informale, „târguri educaționale”, „cursuri pentru părinți” etc.). Aceeași disponibilitate de a învăța și deschiderea socială este important să se manifeste și la cadrele didactice, evitându-se rutinarea și autosuficiența, care pot apărea după o carieră didactică mai îndelungată.

Disponibilitatea pentru comunicare și abilitățile de comunicare

Comunicarea reciprocă eficientă - directă sau indirectă (față în față, prin scrisoare, telefon, e-mail) este premisă pentru construirea unei relații bune între familie și membrii grădiniței. Este important să se aleagă cea mai potrivită cale de comunicare, adecvată unei anume situații. Pentru urgențe, de pildă, se poate utiliza telefonul, pentru informații generale, scrisoarea, mesajul electronic sau informația afișată într-un loc vizibil (la intrarea în grădiniță, în sala de grupă sau într-un alt loc în care părinții trec în mod obișnuit). Pentru discuții personalizate despre copil există posibilitatea de a organiza sesiuni de consultație, în care - după o programare prealabilă - părinții vin pe rând spre a discuta despre copiii lor. Cu ocazia dus-adosului copilului la grădiniță există prilejul de întâlnire și comunicare frecventă cu părinții, în mai mare măsură decât atunci când copilul merge la școală, devenind elev. Comunicarea reciprocă poate fi completată de cea unilaterală (tip ședință, prelegere pe o anume temă,

date furnizate despre copil și familie prin formulare specifice sau chestionare etc.).

Abilitățile de comunicare pot fi dezvoltate de oricare dintre partenerii de dialog prin lecturi specifice, cursuri și experiență directă. Ele se cer câteodată completate de abilități de negociere, pentru care partenerii de dialog trebuie să fie de asemenea pregătiți.

Factorii obiectivi (timp, spațiu, limbă comună)

Alocarea unui spațiu comunicării dintre părinți și educatoare este esențial. Acesta poate fi un „colț al părinților” chiar la intrarea în grădiniță sau în grupă ori chiar o sală special amenajată, dacă grădinița dispune de suficient spațiu. Important este ca el să fie deschis, plăcut, accesibil și să răspundă nevoilor părinților (cu informații relevante, pliante, cărți, eventual mobilat confortabil și adecvat scopului), să permită relații informale între educatoare și părinți și în grupuri mici de părinți cu interese comune.

Timpul alocat comunicării va ține cont de specificul mesajului și de programul partenerilor de dialog. Condițiile de comunicare și limba folosită trebuie să fie adecvate, astfel încât mesajele să ajungă corect la partenerii de dialog.

4.2. Principalele modalități de colaborare dintre partenerii educaționali

Informarea reciprocă și continuă contribuie la buna cunoaștere a copilului și a mediului familial, respectiv al celui din grădiniță, ambele formative pentru cel mic. Ea conferă partenerilor siguranță relațională și poate oferi modele de comportament eficient în anume situații. Pentru

părinți și educatoare, în egală măsură, este important ca procesul de informare să aibă regularitate, consecvență și să rămână deschis. Este bine ca modul de informare fie adecvat conținutului ales.

Dialogul presupune mai mult decât informarea reciprocă și permite o intercunoaștere mai bună a partenerilor, precum și individualizarea relației educatoare - copil - familie. Dialogul reușit presupune o fină mișcare a ideilor, dezvoltarea prin celălalt a abilităților de comunicare, utilizarea adecvată a limbajului verbal și nonverbal, ascultarea activă și participarea empatică în comunicare.

Suștinerea este modalitatea activă, implicată de sprijinire a celuilalt partener educațional. Ea se poate manifesta sub diferite aspecte: material (donații, ateliere de lucru pentru părinți, premii pentru copii...), financiar (contribuții bănești ale familiei, fonduri din diverse activități...) sau în diferite alte feluri: de la implicarea în activitatea didactică a unor părinți/bunici ca „ajutor de educatoare” sau „mamă de lectură”, până la asistarea educatoarei într-o ieșire a grupei la teatru sau organizarea unei vizite a grupei de copii într-o brutărie ori fermă, unde lucrează un părinte din grădiniță. Este important ca susținerea să se manifeste atât dinspre educatoare înspre părinți, cât și în cealaltă direcție - în beneficiul tuturor copiilor.

Consilierea este activitatea de prevenție a dificultăților de socializare și de susținere a copilului și familiei de către un specialist în acest domeniu, atunci când educatoarea și familia se confruntă cu anumite dificultăți de relaționare ori în procesul educațional - pe care nu le pot depăși nici ei înșiși, nici prin colaborare. Semnalarea unor dificultăți și trimiterea către specialiști din rețeaua de educație, protecție și îngrijire a copilului preșcolar (logopezi, psihologi, medici etc.) nu înseamnă

incompetență din partea cadrului didactic, ci o delimitare a competențelor și deschidere către dialogul profesional.

Follow up

Este important ca legătura copilului și familiei cu grădinița să nu înceapă și să nu se termine brusc, ci trecerea de la viața ante-preșcolarului către grădiniță să fie lină, la fel ca și cea a preșcolarului către școală. Vizite la grădiniță (chiar sporadice), corespondență sau alte forme de întâlnire cu fosta educatoare, ca și cu viitoarea învățătoare pot înlesni copilului acomodarea cu un statut nou, îl pot ajuta să-și plaseze experiențele pe o axă temporală și de evoluție. Acest lucru înseamnă structurarea relației copil - educator - părinți pentru un timp mai îndelungat decât strict cel legat de programul copilului la grădiniță; acumularea experienței sociale, educaționale -profesionale și accesarea acestora la nevoie (din partea copilului - familiei - cadrelor didactice) poate fi formativă pentru oricare dintre părți.

4.3. Cele mai frecvente căi de întâlnire dintre familie și personalul grădiniței

Întâlnirile zilnice ocazionate de dus-adusul copiilor la / de la grădiniță oferă oportunitatea unor întâlniri foarte frecvente dintre educatoare și membrii familiei. Părinții intră efectiv în mediul grădiniței, iau contact cu ceea ce a realizat copilul acolo, se pot informa sau furniza informații despre copilul lor și despre așteptările pe care le au față de procesul educațional, pot stabili legături directe cu educatoarea și cu alți părinți, pot consolida relațiile cu membrii comunității educaționale, pot reacționa rapid la apariția unor probleme, înainte ca acestea să ia amploare etc.

Chiar dacă este vorba de contacte de scurtă durată, ele contribuie esențial la cunoașterea dintre partenerii educaționali și la consolidarea sentimentului de siguranță, de stabilitate, de apartenență la comunitatea educațională - esențiale pentru copil, dar și pentru cei din jurul său. Prin comunicarea (preponderent informală) care se desfășoară cu această ocazie, familia și cadrele didactice consolidează - pe termen lung - relația de parteneriat pe care o presupune educarea copilului.

Consultațiile cu părinții oferă oportunități de întâlnire între educatoare și membrii familiei mai rare decât întâlnirile zilnice ocazionate de dus-adusul copilului la / de la grădiniță. Se organizează, de regulă, la un anumit interval de timp (o dată pe săptămână, la două săptămâni, pe lună etc.), o zi în care părinții se pot programa pentru a discuta cu educatoarea sau / și un alt specialist din grădiniță (logoped, consilier, psiholog etc.) despre copilul lor și cum poate fi susținută activitatea de educație de către toți partenerii în mod convergent. Consultațiile - deschise oricui are nevoia de comunicare cu personalul grădiniței - trebuie privite ca o oportunitate, nu o obligație de participare. Este utilă organizarea unui spațiu și a unui program de consultații, care să asigure o bună comunicare între membrii familiei și cei ai grădiniței (eventual chiar sala de grupă, dar în afara programului de lucru cu copiii) și individualizarea relației dintre partenerii educaționali.

Ședințele cu părinții asigură comunicarea cu întregul grup de părinți, în mod interactiv (față de corespondența prin scrisoare, anunț sau pliant, care oferă doar comunicarea unidirecțională educatoare / specialist - familie). Ele sunt totodată și prilejul de a lua decizii în comun asupra unor chestiuni, care privesc întreaga grupă (organizarea serbărilor, modificarea și dotarea spațiului educațional, organizarea excursiilor și a altor ieșiri în afara grădiniței, activități ale grupei de copii, proiecte etc.). Ele pot fi

totodată prilejul pentru acordarea unor informații generale despre educație, dificultăți mai frecvente cu care se confruntă cei implicați în acest proces și posibile căi de soluționare ale acestora (prin teme specifice abordate cu ocazia ședințelor cu părinții, lectorate pentru părinți). Se recomandă selectarea cu atenție a modalităților de comunicare în funcție de conținutul care se dorește a fi transmis (informarea prin mesaj scris de tip scrisoare, pliant etc. sau verbală; comunicarea individuală sau de grup). Discutarea cazurilor particulare cu aceste ocazii implică riscuri întrucât timpul și conjunctura oferite de ședințele cu părinții nu sunt favorabile unor relații individualizate egale între toți participanții.

Serbările din timpul anului școlar sunt momente de bucurie, de celebrare și de manifestare a apartenenței la o anumită comunitate educațională. Ele pot fi organizate de cadre didactice în colaborare cu copiii și / sau părinții din grupă / grădiniță și marchează anumite evenimente: zilele de naștere ale copiilor, începutul sau sfârșitul anului școlar, venirea sau plecarea unor copii în / din grupă, finalizarea unui proiect, zile sau perioade importante pentru comunitatea educațională respectivă etc. Indiferent ce prilej oferă momentul de sărbătoare, este important să se țină cont de nevoile și posibilitățile celor mai mici participanți, ale copiilor, de a experimenta celebrarea și de forma cea mai potrivită pentru a o face, astfel încât bucuria să nu fie umbrită de stres, aglomerație, așteptare îndelungată, formalism etc.

Excursiile și ieșirile din grădiniță oferă tuturor participanților, dar în special copiilor, ocazii de învățare naturală, de experimentare a unor medii noi și / sau a unor situații mai puțin cunoscute. Această formă de întâlnire între copil - educator - familie reprezintă totodată și o cale bună de a apropia învățarea formală de cea informală și educația de viață. Este necesar ca ieșirile din grădiniță să fie bine pregătite și adaptate nevoilor și

posibilităților copiilor, alegându-se cu grijă destinația, mijlocul de locomoție, perioada și durata de desfășurare, persoanele însoțitoare și orice alte detalii necesare pentru a-și atinge scopul principal: acela de a oferi copiilor și celorlalți participanți un mod sigur, plăcut, complex și interactiv de învățare.

Activitățile demonstrative sunt oferite, de regulă, în grădinițe unde comunicarea dintre partenerii educaționali este punctuală, iar cunoașterea reciprocă se petrece episodic. Activitățile demonstrative au atunci rolul de a oferi părinților experiența concretă a unei secvențe din viața copilului în grădiniță și învățarea formală din acest mediu, astfel încât părinții să cunoască, să înțeleagă și să își apropie grădinița ca instituție de educație. Funcția grădiniței de socializare a copilului și cea de oferire a unui mediu de învățare naturală, prin experiența de viață spontană, sunt mai puțin evidente în acest tip de activitate, care se apropie mai degrabă de lecția demonstrativă din școală, scăpând din vedere elemente specifice educației preșcolare (precum respectarea ritmului propriu de lucru și dezvoltare personală, rolul formativ al jocului pentru copil, rolul copilului de agent al propriei dezvoltări etc.). Totuși, realizate interactiv, ele pot fi experiențe utile și ocazii reușite de intercunoaștere în relația copil - educator - părinți.

Implicarea în activitate (eventual ajutorul de educatoare) se realizează, de regulă, unde există o deschidere mare către comunicare, cunoaștere și sprijinire reciprocă în relația de parteneriat grădiniță - familie. Resursele umane ale unei comunități educaționale sunt exploatate eficient iar implicarea familie în relația de parteneriat cu grădinița poate lua forme din cele mai inovatoare. În unele grădinițe, mame sau bunice pot veni în sprijinul copiilor și educatoarei participând la activitatea zilnică timp de câteva zile / ore pe săptămână ca mame de lectură (persoane,

care citesc copiilor povești ori diferite materiale din enciclopedii / alte cărți pentru copii) sau ajutor de educatoare (persoane, care - sub îndrumarea educatoarei - ajută copiii atunci când aceștia lucrează individual sau în grupuri mici); membrii familiei pot participa la ateliere de lucru, în care se confecționează diferite materiale necesare în procesul de educație (jucării, mobilier etc.).

Vizitele cadrelor didactice la domiciliu se realizează tot mai rar datorită presiunii pe care societatea o pune asupra individului în zilele noastre (asociată de regulă cu lipsa timpului), dar și a diversificării mijloacelor de comunicare, care permit o bună intercunoaștere și în afara acestui tip de întâlnire dintre membrii familiei și educatoare. Atunci când se mai realizează, ele conferă cunoașterea unor aspecte variate din viața familiei și a copilului, permițând cadrului didactic înțelegerea mai bună a acestora și adaptarea procesului de educație la realitățile și nevoile celui mic.

Corespondența (prin scrisoare, anunț, pliant, broșură etc.) asigură informarea generală a părinților asupra unor aspecte care îi privesc pe toți copiii (etape ale dezvoltării copilului preșcolar, informații generale privind serviciile de educație oferite, organizarea unor ieșiri din grădiniță, recomandări ale specialiștilor dintr-un anumit domeniu pentru copiii preșcolari, de tipul *Medicul stomatolog vă recomandă ...* , etc.) O informare bogată prin corespondență lasă de regulă mai mult timp pentru comunicarea directă despre copil, ceea ce oferă premisa pentru individualizarea relației copil - educator - părinte.

Capitolul 5

În loc de concluzii...

Grădinița este prima instituție educativă în care copilul se poate afirma ca persoană socială. De aceea, are o importanță majoră în formarea bazei inteligenței socio-emoționale a copilului.

Grădinița răspunde unei nevoi de educație a copilului care nu poate fi acoperită prin competențele familiei. Dacă grădinița încearcă să-și lărgască aria și să răspundă și nevoilor de susținere socială a părinților (care nu au unde își lăsa copilul în siguranță pe perioada serviciului) riscă să nu mai poată fi educativă.

Grădinița oferă un mediu educativ în completarea celui familial și de aceea este necesară o reală, constantă și bună comunicare între cadrele didactice și părinți.

Copilul este cel care are nevoie de mediul din grădiniță la un moment dat al dezvoltării lui. Acest moment nu are de ce să fie nici grăbit, nici întârziat, ci doar sesizat de către părinți pentru a se urma cursul firesc al înscrierii copilului pentru grădiniță. Acest moment este dictat de dezvoltarea copilului și nu de considerente externe (nevoia părinților, cutumele sociale etc.).

Intrarea copilului în grădiniță nu ar trebui să fie nicidecum o traumă, o rupere, ci un răspuns firesc la nevoia copilului. Deci „plânsul” copilului care vine prima dată în grădiniță nu este ceva normal chiar dacă este foarte des întâlnit. Acest plâns arată o hibă remediabilă în comportamentul adulților educatori (părinți sau educatoare).

Timpul petrecut de copil la grădiniță ține de nevoia lui de educație și de manifestare socială, deci nu poate fi măsurat după elemente externe (după timpul petrecut de către părinți la serviciu). Copilul are nevoie de relaxare într-un mediu personal, de retragerea din social în spațiul casei proprii.

Grădinița este deci un mediu educativ și de socializare al copiilor pentru copii.

Bibliografie

- Alecu, G. (2009). *Factori de risc în dezvoltarea copilului mic în familie. Dinamică intrafamilială și tulburări ale nivelului psihoafectiv*, în Revista de Pedagogie, Nr. 9-12 / 2009, Institutul de Științe ale Educației, București.
- Balica, M., Bîrzea, C., Fartușnic C, Jigău M. et al. (2006), *Compendiu pentru valorificarea dimensiunii de gen în educație*, Institutul de Științe ale Educației, UNICEF, București.
- Bydlowski, M. (1998), *Psihanaliza maternității*, Editura Trei, București.
- Bowlby, J. (1984), *L'attachement* - PUF, Paris.
- Cuciureanu, M. (2006), *Educația altfel - Peter Petersen și modelul Planului Jena*, Editura Cartea Universitară, București.
- Debesse, M. (1968), *Psihologia copilului de la naștere la adolescență*, Editura Didactică și Pedagogică, București.
- Dolto, F. (1993), *Psihanaliza și copilul*, Editura Humanitas, București.
- Farca, S. (2003), *Psihanaliza și cele patru vârste ale eului*, Editura Trei, București.
- Farca, S. (2009), *Ce trăiește copilul și ce simte mama lui*, Editura Trei, București.
- Freud, A., (2002), *Normal și patologic la copil*, Editura Fundației Generația, București.
- Horga, I. (2008), "Dimensiuni curriculare ale educației religioase" - teză de doctorat, Universitatea din București.
- Ionescu, A. (1985), *Psihologia familiei. Normalitate și psihopatologie familială*, în *Psihologie clinică*, București, Editura Academiei R.S.R.
- Iucu, R. (2008), *Instruirea școlară*, Editura Polirom, Iași.
- Kogan, I. (2001), *Strigătul copiilor muți*, Editura Trei, București.
- Lebovici, S. et Soule, M. (1970), *La connaissance de l'enfant par la psychanalyse*, P.U.F., Paris.

- Mircea, A. (2009), *Unde sunt cei șapte ani de acasă? Educația timpurie între riscurile etatismului și rolul esențial al familiei*", în Revista de Pedagogie, Nr. 9-12 / 2009, Institutul de Științe ale Educației, București.
- Osterrieth, P. (1973), *Copilul și familia*, Editura Didactică și Pedagogică, București.
- Spitz, R.A. (1968), *De la naissance a la parole, la premiere annee de la vie de l'enfant*, P.U.F., Paris.
- Stan, E. (2007), *Educația în postmodernitate*, Institutul European, Iași.
- Velea, S. et. al (2007), *Educația viitorilor părinți. Ghidul profesorului*, ARED, UNICEF, Editura MarLink, București.
- Winnicott, D., W. (1971), *Jeu et realite*, Edition Gallimard, Paris.